

Mendelova univerzita v Brně

Zahradnická fakulta

**HODNOCENÍ REKREAČNÍHO POTENCIÁLU
KRAJINY**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Markéta Flekalová, Ph.D.

Vypracovala:

Bc. Michaela Hofmanová

(rozená Holubová)

Lednice 2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Michaela Holubová**
Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura
Obor: Management zahradních a krajinářských úprav
Název tématu: **Hodnocení rekreačního potenciálu krajiny**
Rozsah práce: cca 60 stran textu, tabulková, mapová a obrazová příloha

Zásady pro vypracování:

1. Prostudujte odbornou literaturu týkající se problematiky rekreace člověka, s důrazem na hodnocení rekreačních potenciálů a určení limitů rekreace. Zaměřte se na problematiku udržitelné (šetrné) rekreace, vlivu rekreačních aktivit na krajinu a nároků veřejnosti na kvalitu a atraktivitu prostředí, ve kterém se rekreují. Získané poznatky shrňte v úvodní části diplomové práce.
2. Stručně charakterizujte zvolené modelové území v okolí Jablonného v Podještědí. Po dohodě s vedoucí práce zvolte vhodnou metodu expertního hodnocení rekreačního potenciálu krajiny a vhodnou metodu získání názorů veřejnosti na atraktivitu krajiny.
3. Vyhodnoťte rekreační potenciál modelového území. Definujte jeho hodnoty. Zaměřte se na rozdíly v rekreačním potenciálu, atraktivitách a hodnotách krajiny v různých režimech ochrany modelového území – CHKO x KPZ Lembersko x „obyčejná“ krajina. Na základě zvolené participativní metody zjistěte, zda veřejnost vnímá rozdílné znaky a hodnoty (a z nich plynoucí rekreační potenciál) ve výše zmíněných různých režimech ochrany v modelovém území.
4. Na základě vašich zjištění doporučte vhodný management pro území v daných třech ochranných režimech, který povede k rozvoji jejich rekreačního potenciálu, při nepřekračování limitů území a ochraně jeho hodnot. Doporučení konfrontujte s plánem péče o CHKO, evidenčním listem krajinné památkové zóny, platnou územně plánovací dokumentací a obecně požadavky Evropské úmluvy o krajině.
5. V diskusi a v závěru shrňte získané poznatky o rekreačním potenciálu modelového území, zhodnoťte rozdíly mezi expertním a participativním hodnocením a možnosti a překážky realizovatelnosti navrhovaných úprav. Pokuste se zobecnit úskalí rekreačního využívání hodnotných území.

Seznam odborné literatury:

1. FLEKALOVÁ, M. *Rekreační využití území*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 159 s. ISBN 978-80-7509-211-3.
2. PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7435-006-1.
3. ZELENKA, J. a kol. *Percepce krajiny a genius loci*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 325 s. ISBN 978-80-7041-191-9.
4. BÍNA, J. Potenciál cestovního ruchu v ČR – Aktualizace 2010. Výstup úkolu – závěrečná zpráva. [online]. 2010. URL: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=3690>.
5. KOOLE, S. – VAN DEN BERG, A. New wilderness in the Netherlands: An investigation of visual preferences for nature development landscapes. [online]. 2006. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204606000053>.
6. TIKKANEN, J. CoPack – Toolkit for training collaborative planning. [online]. 2012. URL: <http://copack.oamk.fi/>.

Datum zadání diplomové práce: prosinec 2015

Termín odevzdání diplomové práce: květen 2017

L. S.

Bc. Michaela Holubová
Autorka práce

doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D.
Vedoucí ústavu

Ing. Markéta Flekalová, Ph.D.
Vedoucí práce

prof. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Hodnocení rekreačního potenciálu krajiny** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně a zpřístupněna ke studijním účelům.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 2. 5. 2017

podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala především Ing. Markétě Flekalové Ph.D., která mi vždy ochotně a inspirativně odpovídala na mé dotazy. Dále chci poděkovat všem, kteří mi pomáhali při zpracování diplomové práce a v neposlední řadě své rodině za podporu a pomoc.

OBSAH

1. ÚVOD.....	10
2. CÍL PRÁCE.....	10
3. LITERÁRNÍ PŘEHLED	10
3.1 Vymezení základních pojmů.....	10
3.2 Rekrece.....	12
3.2.1 Druhy rekreace a rozdělení	13
3.2.2 Rekreační potenciál území.....	14
3.2.3 Rekreační únosnost území	15
3.2.4 Limity rekreace	16
3.2.5 Význam rekreace v přírodě a krajině	18
3.2.6 Vhodnost krajiny k rekreaci.....	18
3.2.6.1 Charakteristika rekreačně příznivé krajiny	20
3.3 Udržitelný cestovní ruch	21
3.4 Možnosti získávání informací o hodnotách krajiny	23
3.5 Metody hodnocení rekreačního potenciálu krajiny.....	24
3.5.1 Hodnocení potenciálu cestovního ruchu podle Bíny (2002)	24
3.5.2 Potenciál cestovního ruchu podle Bíny (2010).....	25
3.5.3 Posouzení rekreačních předpokladů území - TERPLAN	33
3.5.4 Hodnocení potenciálu cestovního ruchu dle Vepřeka	33
4. METODIKA PRÁCE.....	34
4.1 Postup práce	34
4.2 Participativní zjišťování znaků a hodnot.....	34
4.3 Metodika hodnocení rekreačního potenciálu území	35
5. CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ	35
5.1 Lokalizace a širší vztahy území	35
5.2 Primární krajinná struktura	36
5.2.1 Geomorfologická charakteristika.....	36
5.2.2 Geologická charakteristika	37
5.2.3 Pedologická charakteristika	37
5.2.4 Klimatická charakteristika	37
5.2.5 Hydrologická a hydrogeologická charakteristika	37
5.2.6 Biogeografické členění	38

5.2.7	Potenciální přirozená vegetace	38
5.3	Sekundární krajinná struktura	39
5.3.1	Historický vývoj osídlení.....	39
5.3.2	Demografická a socioekonomická charakteristika	40
5.3.3	Dopravní dostupnost	41
5.4	Terciární krajinná struktura.....	41
5.4.1	Chráněná území	41
5.4.1.1	Chráněná krajinná oblast Lužické hory.....	41
5.4.1.2	Natura 2000, ÚSES a významné krajinné prvky	42
5.4.1.3	Krajinná památková zóna Lembersko.....	42
5.4.1.4	Městská památková zóna	43
5.4.2	Ochranná pásma a ostatní limity v území.....	44
5.4.3	Oblasti krajinného rázu	45
5.4.4	Duchovní rozměr a umělecká díla	46
6.	VÝSLEDKY.....	46
6.1	Rozdíly mezi jednotlivými krajinami.....	46
6.2	Vnímání znaků a hodnot krajiny veřejností	48
6.3	Vyhodnocení rekreačního potenciálu modelového území	51
6.3.1	Chráněná krajinná oblast Lužické hory	51
6.3.2	Krajinná památková zóna Lembersko	53
6.3.3	Běžná krajina bez ochrany	54
6.4	Management pro rozvoj rekreačního potenciálu.....	56
6.4.1	Management pro Chráněnou krajinnou oblast Lužické hory.....	56
6.4.2	Management pro Krajinnou památkovou zónu Lembersko	57
6.4.3	Management pro běžnou krajinu bez ochrany	58
7.	DISKUSE	58
8.	ZÁVĚR.....	62
9.	SOUHRN, RESUME	64
10.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
11.	SEZNAM PŘÍLOH.....	70

Seznam zkratk

AOPK - Agentura ochrany přírody a krajiny

CR - cestovní ruch

CHKO - chráněná krajinná oblast

ČSÚ - Český statistický úřad

KPZ - krajinná památková zóna

NKP - národní kulturní památka

NPR - národní přírodní památka

NPÚ - Národní památkový ústav

ORP - obec s rozšířenou působností

PP - přírodní památka

ÚAP - územně analytické podklady

ÚP - územní plán

ÚSES - územní systém ekologické stability

VKP - významný krajinný prvek

ZCHÚ - zvláště chráněná území

Seznam obrázků

Obr. č. 1 - Lokalizace řešeného území v rámci ČR

Obr. č. 2 - Hranice vybraného území

Seznam tabulek

Tab. č. 1 - Bodové hodnoty atraktivit cestovního ruchu a jejich významových stupňů (Bína, duben 2010, s. 9)

Tab. č. 2 - Bodové hodnoty ploch a linií ovlivňujících cestovní ruch a jejich intenzitních stupňů (Bína, duben 2010, s. 10)

Tab. č. 3 - Převod bodových hodnot dílčích potenciálů a celkového potenciálu cestovního ruchu (Bína, prosinec 2010, s. 12)

Tab. č. 4 - Potenciál cestovního ruchu (Bína, prosinec 2010, s. 12)

Tab. č. 5 - Geomorfologické členění území (AOPK, 2012)

Tab. č. 6 - Vývoj počtu obyvatel v Jablonném v Podještědí (ČSÚ, 2015; Flegl, 1999c)

Tab. č. 7 - Znaky a hodnoty v krajinách s různým režimem ochrany

Tab. č. 8 - Zařazování fotografií respondenty do krajin s různým režimem ochrany

Tab. č. 9 - Hodnocení rekreačního potenciálu CHKO

Tab. č. 10 - Hodnocení rekreačního potenciálu KPZ

Tab. č. 11 - Hodnocení rekreačního potenciálu běžné krajiny bez ochrany

Tab. č. 12 - Potenciál cestovního ruchu v obvodech ORP (Bína, duben 2010, s. 11)

Tab. č. 13 - Potenciál cestovního ruchu Jablonného v Podještědí

Seznam grafů

Graf č. 1 - Vnímání znaků a hodnot v CHKO

Graf č. 2 - Vnímání znaků a hodnot v KPZ

Graf č. 3 - Vnímání znaků a hodnot v běžné krajině bez ochrany

Graf č. 4 - Hodnocení oblíbenosti scénérií

Graf č. 5 - Negativně hodnocené scénérie

1. ÚVOD

Tato diplomová práce řeší rekreační potenciál v krajinách s různým režimem ochrany a jeho možnosti využití tak, aby současně s rekreací zůstaly zachovány hodnoty a znaky krajiny, které jsou pro ni typické. Znaky a hodnoty krajiny vytváří osobitost a jedinečnost daného místa. Jedinečnost různých míst, krajin, měst atd. přitahuje návštěvníky, kteří potřebují zregenerovat svoje síly v prostředí, které pro ně není rutinní. Mnoho lidí v současné době vnímá krajinu jen jako místo, kam mohou utéct od každodenních povinností. Rekreatanti tak spolupůsobí s novým prostředím, může však nastat problém silného tlaku rekreačního využití na krajinu, kdy se jedinečnost krajiny začne vytrácet.

Každé území má rekreační potenciál, je jen otázkou, zda je využitý či nikoliv. Od rekreačního potenciálu se odvíjí spektrum různých aktivit pro dané místo. Stejně jako má každé území rekreační potenciál, má také určité limity, které by neměly být překračovány.

2. CÍL PRÁCE

Cílem této diplomové práce je prostudovat literaturu zabývající se rekreací a rekreačním potenciálem. Na základě získaných informací z literární rešerše a vlastního rozboru území vyhodnotit rekreační potenciál třech typů krajin v různém režimu ochrany. Poté doporučit vhodný management, který povede k rozvoji jejich rekreačního potenciálu. Dále je cílem zjistit zda veřejnost vnímá rozdílně znaky a hodnoty právě v těchto krajinách a také získat jejich názory na atraktivitu krajiny.

3. LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Vymezení základních pojmů

Rekreace

Slovo rekreace pochází z latinského *creare* tvořit, vyrábět, *re* znovu, *recreare* - znovu, opět tvořit, osvěžit, obnovit, tedy *recreatio* - osvěžení, zotavení. (Hodaň, Dohnal, 2008)

„Rekreace je proces, jehož cílem je obnova tělesných a duševních sil člověka prostřednictvím aktivního, tvořivého zainteresování se na činnostech, při vykonávání

kterých nejen přijímá, ale i produkuje nebo tvoří nové hodnoty, což mu přináší zotavení a radost z uplatnění svých schopností.“ (Jurča, 1983, s. 2)

Udržitelný cestovní ruch

Je takový cestovní ruch, který dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní i sociální prostředí. (Pásková, Zelenka, 2002)

Rekreační potenciál

Soubor ekologických, vegetačních, kulturních a sociálních faktorů, které udávají maximální schopnosti působení území na rekreační aktivity lidí. (Schneider a kol., 2008)

Rekreační únosnost

Únosnost neboli kapacita krajiny je možnost území snést soubor na nich provozovaných aktivit. (Schneider a kol., 2008) Rekreační využití prostoru, které nevede ke změně charakteru nebo množství zdrojů či zážitků při rekreaci. (Pásková, Zelenka, 2002)

Limity rekreace

Limity rekreace jsou určitá omezení, která brání v rekreační využitelnosti určitého místa. Úzce souvisí s rekreační kapacitou území. Limity jsou rozdělovány na primární a sekundární a dále na přírodní a socio-ekonomické. (Schneider a kol., 2008)

Rekreační atraktivita krajiny

Je přehled rekreačně nejvhodnějších přírodních, historických, kulturních a sociálních podmínek území. (Schneider a kol., 2008)

Hodnoty krajiny

Hodnotami krajiny jsou služby, užitky a zdroje, které krajina člověku nebo společnosti poskytuje. Hodnoty lze rozdělit na přírodní, kulturně-historické a estetické (percepční). Mezi přírodní hodnoty jsou zařazeny: ZCHÚ, registrované VKP, památné stromy, ÚSES, nebo lokality a ptačí oblasti NATURA 2000. Do kulturně-historických hodnot patří: kulturní a národní kulturní památky, památkové rezervace a zóny, nebo archeologická naleziště. Do estetických spadají pohledové dominanty a horizonty, vyhlídky a místa pohledů, místa se specifickou atmosférou a se silným duchovním významem. (Salašová, 2015)

Znaky krajiny

Znaky krajiny jsou objekty, vlastnosti, asociace, které jsou pro krajinu specifické (určují její individualitu) nebo typické (určují krajinný typ). (Míchal, Petříček, 1999)

Chráněná krajinná oblast

Jedná se o rozlehlá území s harmonicky utvářenou krajinou, s charakteristicky vyvinutým reliéfem, se značným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s četným zastoupením dřevin, případně s dochovanými památkami historického osídlení. (§25, Zák. č. 114/1992 Sb.)

Krajinná památková zóna

Území chráněná především pro kulturní hodnoty krajiny. Jedná se o harmonické části krajiny s kulturně-historickým základem nebo zajímavým příběhem - komponované krajiny s cestami a alejemi, významná poutní místa atd., podstatnou roli hraje také vegetační složka. (npu, 2016)

Územně analytické podklady

Územně analytické podklady zahrnují vyhodnocení stavu a vývoje území, jeho hodnot, omezení změn v území z důvodu ochrany veřejných zájmů, vyplývajících z právních předpisů případně stanovených na základě zvláštních právních předpisů nebo vycházejících z vlastností území, záměrů na provedení změn v území, zjišťování a vyhodnocování udržitelného rozvoje území. (§26, Zák. č. 183/2006 Sb.)

Evropská úmluva o krajině

Jde o společný zájem evropských zemí ve snaze o udržitelnost rozvoje krajiny, založeném na harmonických vztazích mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností, ochranou a tvorbou životního prostředí. Cílem Úmluvy je podpora ochrany, péče a plánování v krajině, rovněž také organizace evropské spolupráce. (mzp, 2008 - 2014)

3.2 Rekreace

Rekreace je přínosná v mnoha ohledech, rozvíjí základní osobnostní potenciál, uspokojuje potřeby spojené se životem nebo kompenzuje negativní vlivy vycházející z jednostranného zatížení. (Hodaň, Dohnal, 2008)

S rekreací úzce souvisí také pojem volný čas, protože právě ve volném čase se člověk rekreuje, dle Jurči (1983, s. 3) je charakterizován jako „část mimopracovní doby, v níž vystupuje člověk maximálně uvolněný od pracovních, společenských i rodinných povinností i povinností vůči vlastní osobě.“

3.2.1 Druhy rekreace a rozdělení

Podle Hodaně a Dohnala (2008) existuje několik druhů rekreace. Jedná se o:

- kulturně - uměleckou, která je zaměřená na účasti člověka na umění, zvyšuje estetické vnímání, kulturnost a kultivovanost. Patří sem hudba, výtvarné umění, film, divadlo i literatura
- intelektuální, která má za cíl zvýšení vědomostí v některé ze zájmových oblastí
- sociální, jež vytváří sociální vztahy a kontakty
- zájmová, ta je spojena s různými druhy zájmů, od sběratelství, pěstitelství a výrobu až k chalupaření
- pohybová je tělovýchovná a pohybová činnost konaná za účelem odpočinku, zábavy, udržování zdraví a tělesné kondice.

Jurča (1983) klasifikuje rekreaci podle časové struktury na:

- krátkodobou - každodenní, kdy se využívá volný čas po pracovní době nebo konci vyučování během týdne
- krátkodobou - víkendovou, směřuje mimo trvalé bydliště, obvykle do vzdálenosti 60-80 km
- dlouhodobou - mimo bydliště, o dovolené, či prázdninách.

Rekreaci můžeme dále rozdělit podle několika kritérií:

dle místa, kde rekreace probíhá:

- uvnitř sídla/sídliště
- v nejbližším zájmovém území
- ve spádovém území sídla - vzdálenost cca 30 km, doba cestování 45-60 min
- v rekreační oblasti
- v ostatních územích (Jurča, 1983)

dle sezónnosti:

- celoroční
- sezónní (jarní, letní, podzimní, zimní)

dle struktury účastníků:

- individuální - jednotlivec, rodina
- hromadná - tábor, zájezd (Pourová, 2002)

dle organizovanosti:

- organizovaná
- částečně organizovaná
- neorganizovaná

dle pohlaví:

- mužské
- ženské
- koedukované skupiny. (Hodaň, Dohnal, 2008)

3.2.2 Rekreační potenciál území

K zajištění vhodných druhů rekreačních aktivit a k určení maximálního možného zatížení krajiny slouží stanovení rekreačního potenciálu a únosnosti krajiny, tímto způsobem lze předejít negativním vlivům právě na krajinu. (Flekalová, 2015)

Jurča (1983) definuje rekreační potenciál jako přirozené zajímavé prvky území, které působí přitažlivěji pro pobyt a návštěvu v době volného času.

Rekreační potenciál je možné rozdělit na primární, sekundární a terciární. Primární potenciál je chápán jako existence a rozložení přírodních a společenských atraktivit. Rozmanitost druhů, přitažlivost a kvalita atraktivit udává možnosti využití dané lokality nebo regionu v cestovním ruchu.

Mezi přírodní atraktivity lze zařadit: klima, poloha místa s prostorovými vazbami, morfologické členění terénu, hydrosféra, fyto a zoosféra a také kvalita životního prostředí.

Do společenských atraktivit jsou zařazeny: architektonické stavby a památky, historická sídla, muzea a galerie, tradice, zvyky, pověsti, divadla a další.

Sekundární potenciál má vzhledem k cestovnímu ruchu za cíl komercializaci primárního potenciálu. Vytváří materiálně-technickou základnu, uskutečňuje příjmy v lokalitě, vytváří pracovní místa, vylepšuje centra měst, venkovskou krajinu a zvyšuje poutavost místa. Materiálně-technická základna v destinacích cestovního ruchu formuje předpoklady realizace rekreace. Rozsah čerpání primárního potenciálu určují ubytovací a stravovací kapacity s vysokou rozmanitostí služeb.

Terciární potenciál organizuje, rozvíjí a stabilizuje. Hlavní role je v organizaci, řízení a podpoře rozvoje podnikatelské sféry, vzdělávací a osvětové činnosti a také územního plánování. (Flekalová, 2015)

Rekreační potenciál území se může měnit v důsledku urbanizačních a výrobních procesů a rovněž významu jednotlivých složek krajiny ve vztahu k rekreaci. (Sum, 1981)

3.2.3 Rekreační únosnost území

S ekologickým problémem jsou úzce spojovány schopnosti přírodního prostředí přijímat bez negativních vlivů množství lidí, činností a zařízení. (Hodaň, Dohnal, 2008)

Rekreace není pouze setrvání v přírodě nebo krajině, ale je třeba si uvědomit, že se do ní návštěvník musí nějak dopravit, rekreace se tak podílí na dopravní zátěži a má mnoho negativních dopadů na krajinu. Mezi tyto dopady můžeme zařadit hluk, exhalace, nehodovost nebo třeba vliv na lidskou psychiku a estetiku krajiny.

Dalším negativním vlivem rekreace na krajinu je nadměrné soustředování rekreačních aktivit do určitých oblastí, tím se mění přírodní oblasti v urbanizované celky a zvyšuje se produkce odpadů. (Flekalová, 2015)

Schneider a kol. (2008) uvádí, že cílem stanovení rekreační únosnosti území je posouzení maximálního počtu osob provádějící určité formy rekreace typické pro danou lokalitu.

Složkami únosnosti jsou:

- fyzicky únosná kapacita
- ekologicky únosná kapacita
- psychologicky únosná kapacita
- ekonomicky únosná kapacita
- socio-kulturně únosná kapacita. (Schneider a kol., 2008)

Pásková (2009) definuje výše zmíněné složky únosnosti takto:

Fyzicky únosná kapacita udává maximální četnost osob či dopravních prostředků, které se vejdou do území bez jeho fyzické destrukce. Jde o nejvyšší možnou zátěž, kterou je objekt nebo prostranství schopné snést, opakování nebo pravidelnost zátěže může vyvolat škody sociálnímu či ekologickému systému.

Ekologicky únosná kapacita určuje nejvyšší míru dlouhodobě chápané turistické zátěže, se kterou se rekreační prostředí vyrovná bez trvalých následků.

Psychologicky únosná kapacita obsahuje subjektivní ukazatele určující maximální intenzitu návštěvnosti, která je kompatibilní s daným typem turistického zážitku vyhledávaným v určitém objektu. Dále je dle Suma (1981) dána takovou koncentrací osob a dopravních prostředků, při které se ještě lidé cítí dobře v přeplněném prostředí.

Ekonomicky únosná kapacita určuje míru nejvyššího ekonomického přínosu cestovního ruchu pro území, při minimalizaci čerpání kapitálu cestovního ruchu.

Socio-kulturně únosná kapacita je mezníkem rozvoje cestovního ruchu, při jejímž překročení aktivity vyvolají negativní nevratné změny. Obvykle dochází k narušení místního životního stylu a ztrátě identity. (Pásková, 2009)

Stanovení optimálního nebo maximálního únosného počtu rekreatantů pro jednotlivé oblasti je velmi obtížné. Nepomucký (2004) in Flekalová (2015) uvádí orientační kategorie intenzity zatížení krajiny:

Velmi intenzivní	15-20 ob/ha
Intenzivní	10-15 ob/ha
Optimální	5-10 ob/ha
Extenzivní	0,5-2,5 ob/ha

3.2.4 Limity rekreace

Podrobněji limity rekreace popisuje a dělí Schneider a kol. (2008) na:

Primární x sekundární - primární mají přímo vliv na rekreační využitelnost a přístupnost krajiny, sekundární poté na hodnotu rekreačního potenciálu krajiny, např. větrné elektrárny, vysílače, které narušují krajinný ráz.

Primární limity se rozdělují ještě na vnitřní a vnější. Vnitřní přímo souvisí s rekreačním potenciálem (památková zóna, historická zástavba) a mezi vnější je zařazeno cokoliv, co nesouvisí s rekreací, ale působí na využitelnost a přístupnost území (dálnice, železnice, zemědělská půda, atd.).

Limity přírodní x socio-ekonomické - přírodní jsou založeny na výskytu přírodních fenoménů (podmáčená stanoviště, lavinová pole), nebo ochraně území. Naopak socio-ekonomické limity vznikají z požadavků a činností lidí (zástavba, zemědělství, těžba). Do těchto limitů spadají i omezení daná zvyky, tradicemi, náboženstvím, či legislativou státu.

Přírodní limity jsou dále rozděleny na organické a anorganické. Organické neboli biologické se vztahují k vegetaci (alergeny, ochrana vzácných druhů), fauně (parazitě, predátoři a ochrana), mikroorganismům. Do anorganických patří limity klimatické (počet srážkových dnů, dnů se sněhem, atd.), geopedologické a geomorfologické (nadmořská výška, eroze), hydrologické (výskyt a stav vodních prvků).

Faktory, které z různých důvodů limitují rekreaci, shrnuje Gavlovský (2002).

Území vyřazená z rekreačního využití z důvodu jejich ochrany:

- ochranná hygienická pásma I. a II. stupně povrchových a podzemních zdrojů pitné nebo léčivé vody
- území s ložisky nerostných surovin
- vojenské prostory, pohraniční pásma
- ochranná pásma letišť
- ochranné koridory kolem vysokorychlostních železničních tratí a dálnic
- ochranná pásma plynovodů a ropovodů
- obory, bažantnice.

Území vyřazená s ohledem na jejich znehodnocení:

- průmyslové areály
- dobývací prostory, výsypky, haldy
- skládky odpadů
- intenzivně využívané zemědělské plochy
- prostory a objekty živočišné a rostlinné výroby
- lesní prostory poškozené emisemi či kalamitou
- znečištěné přírodní prostředí.

Území, kde je rekreace omezena (ochrana nebo přírodní danosti):

- velkoplošně chráněná území (NP, CHKO, Rezervace)
- registrované VKP plnící funkci biocenter a biokoridorů
- remízky, skupiny stromů tvořící kostru ekologické stability (hnízdění, vláha...)

- slepá ramena řek, močály, mokřady
- území ohrožená sesuvy půd
- území chráněná jako lesní půdní fond
- území s nadměrným výskytem alergenů, parazitů (klíšťata, komáři) a s tím spojený výskyt nákaz.

3.2.5 Význam rekreace v přírodě a krajině

Význam rekreace v přírodě je dán především zdravotními vlivy na člověka. Dobrý tělesný stav působí pozitivně na psychiku, na druhou stranu dobrý psychický stav zesiluje možnosti fyzických výkonů.

Jak již bylo zmíněno, rekreace pro člověka znamená uspokojení potřeby zotavení a osvěžení. Podle Hodaně a Dohnala (2008) také ještě například:

- kompenzaci - uspokojení potřeby vyrovnaní jednostranných zátěží, rozptýlení
- regeneraci - uspokojení potřeby obnovy životního a pracovního potenciálu
- rekondici - uspokojení potřeby návratu ztracených sil
- edukaci - uspokojení potřeby poznání a učení
- kontemplaci - uspokojení potřeby uvědomění si sama sebe
- komunikaci - uspokojení potřeby sdělení, kontaktu a vzájemného vztahu.

Velký význam má pěší turistika, kterou lze vykonávat takřka všude a bez vysokých nákladů, působí na všechny tělní orgány, které jsou tak posilovány. Při chůzi v terénu se člověk musí přizpůsobovat nerovnostem, což působí kladně na činnost kloubů, vazů a svalů, jinak pracuje také srdce a plíce. (Jurča, 1983)

Gavlovský (2002) uvádí, že mezi nejvyhledávanější rekreační prostředí patří les. Pozitivně na člověka působí jeho zvuková kulisa (šumění) a zelená barva, která posiluje smysly, oživuje oči a uklidňuje nervovou soustavu. Dále uvádí, že plavání je rekreací bez zatěžování kloubů a zároveň je osvěžující, kladně na člověka působí také čistý vzduch horského prostředí.

3.2.6 Vhodnost krajiny k rekreaci

Pro rekreaci je důležitá přístupnost, a to jak časová, tak prostorová, která má dobrou návaznost mezi hlavními cykly dne (bydlení - práce - odpočinek). Podle dostupnosti z nástupního místa můžeme rekreaci rozdělit na:

- polodenní - max. 1 hod tam a zpět

- celodenní - max. 4 hod tam a zpět
- víkendová - max. 6 hod. (Flekalová, 2015)

Přírodní podmínky jsou hlavním faktorem ovlivňujícím možnosti a způsoby rekreace. Podle Jurči (1983) se hodnotí zejména:

- klimatické podmínky (teplotní poměry, srážky, sluneční svit), například aby zimní areály byly zakládány tam, kde je dostatečná sněhová pokrývka
- geomorfologické podmínky (nadmořská výška, reliéf, sklonitost), působí na možnosti nebo omezení výhledu a mají vliv na kvalitu pohybových, především turistických forem rekreace
- zastoupení nenarušených krajinných prvků (les, louka, vodní plochy, pole), jedná se např. o délku okrajů vodních ploch, lesa, proměnlivost barev, výhledů, světla i stínu
- hygienické podmínky (čistota ovzduší a vod, ochranná pásma).

Díky vymezení klimatických, geomorfologických a prostorových daností rekreační krajiny lze určit krajinné typy rekreační krajiny a s nimi spojené možnosti vytvoření rekreačních aktivit. Existují čtyři krajinné typy rekreační krajiny, a to nížinný, pahorkatinný, vrchovinný a podhorský typ a nakonec horský typ. (Flekalová, 2015)

Vybrané území nejlépe odpovídá II. pahorkatinnému typu krajiny, pro který je typické následující:

klimatická charakteristika:

- mírně teplá oblast s počtem letních dnů pod 50 za rok
- Ø roční teplota v VI-VIII 15°C a více
- Ø počet jasných dnů alespoň 4 za měsíc
- Ø 40-60 dnů/rok sněhové pokrývky s 15-20 cm

geomorfologická a výšková charakteristika:

- zvlněná, kopcovitá krajina, členěná údolími potoků, 250-600 m n. m.
- vodní plochy (nádrže, přírodní koupaliště) a řeky s nezávadnou vodou

funkční využití:

- možnost letního využití na koupání a vodní sporty
- ostatní příměstské prostory - procházka, turistika, výlety, hry a sporty

- zimní sporty - sjezdové a běžecké lyžování, bruslení, hokej. (Flekalová, 2015)

3.2.6.1 Charakteristika rekreačně příznivé krajiny

Rekreačně příznivá krajina je podle Páskové a Zelenky (2002) charakterizována vysokou prostorovou kapacitou rekreačního místa, což je prostorová schopnost určitého místa, které uspokojí požadavky na rekreaci a zároveň zachová kladný dojem rekreatantů.

Vhodnost krajiny pro rekreaci můžeme označit také jako obytnost krajiny. Nositelé vlastností obytné krajiny jsou:

- prvky struktury krajiny jako okraj lesa, vodní tok s přírodním břehem, skály, stromořadí, skupiny stromů, vyhlídkové místo, drobná architektura
- prvky, poskytující návštěvníkovi neomezený, bezpečný a příjemný pohyb - lesy, trvalé travní porosty, okrajové zóny vodních ploch
- uspořádání prvků v prostoru - vzájemné návaznosti, rozmanitosti. (Flekalová, 2015)

Jurča (1983) říká, že rekreačně vhodná krajina má být geograficky, bioklimaticky a esteticky příhodná a také má mít optimálními předpoklady pro rekreaci. Je to rovněž krajina, která není a nebude intenzivně využita pro jinou aktivitu nebo výstavbu. Dále můžeme rekreačně vhodnou krajinu rozdělit na šest typů:

- nížina a mírně zvlněná krajina s vodními plochami
- rovinná nebo kopcovitá krajina luk a lesů
- horská krajina s otevřenými vodními plochami
- horská krajina lesů a luk
- krajina říčních údolí
- vysokohorská krajina.

Rekreačně vhodná krajina, tedy její kladné vlastnosti příznivě působí na člověka, a to: čistý vzduch, vyšší procento kyslíku, nízká hluchost, pozitivní vliv zeleně na zrak, klid, slunce a mnoho dalších. Důležité je také nezapomínat na to, že rekreace v přírodním prostředí přináší i určitá rizika. Mezi negativní vlivy přírodního prostředí patří:

- potřeba fyzické kondice a vybavení
- možnost úrazu v neschůdném terénu
- možné změny počasí

- možnosti ztracení se v terénu
- nebezpečí pádu kmene nebo větví ve větru
- možnost výskytu pro člověka nebezpečných zvířat a hmyzu
- možnost spálení se
- alergenní rostliny nebo výskyt sinic. (Gavlovský, 2002)

3.3 Udržitelný cestovní ruch

Koncept udržitelného turismu vychází z teorií trvale udržitelného rozvoje, který je v ČR právně ukotven v zákoně č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, v §6: „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“ (§6, Zák. č. 17/1992 Sb.)

Potřeby a požadavky turistů a hostitelských oblastí jsou plněny právě udržitelným turismem a zároveň nejsou ohroženy příležitostmi do budoucna. To znamená, že zajišťuje současné potřeby účastníkům cestovního ruchu a k tomu ještě pomáhá rozvoji území. S ohledem k hospodárnému využívání přírodních a kulturních hodnot směřuje k dlouhodobé prosperitě dané oblasti.

Je charakterizován:

- hlubší vazbou na místní obyvatelstvo
- úctou k přírodnímu prostředí
- malým měřítkem
- vysokou osobitostí poskytovaného produktu. (Flekalová, 2015)

Podmínky udržitelného turismu spatřuje Pásková (2009) v tom, že není přesažena kapacita prostředí a že není poškozováno. Případné nežádoucí vlivy cestovního ruchu na prostředí shledává v turistickém znečištění, emisích z dopravy, erozi, spotřebě zdrojů, poškozování přírodních hodnot, stresu místních obyvatel, ztrátě místní kultury a ztrátě autenticity. Nepříznivý ekonomický dopad mohou mít velké firmy dodávající služby a zboží, které tím odčerpávají zisk místním. Důležitou součástí udržitelnosti jsou tradiční regionální produkty (zboží i služby).

Zde lze vymezit dva základní typy turismu, a to měkký a tvrdý. Měkký turismus je šetrný k životnímu prostředí. Tento přístup můžeme vyjádřit slovy jako: zelený,

alternativní, individuální, ohleduplný, udržitelný, ekologický, atd. Tato udržitelná forma turistiky je postavena na kvalitě zážitku, zároveň však respektuje potřeby místních. Jsou využívány místní zdroje potravin a služby tak, aby měla ekonomický přínos místní komunita. Jsou minimalizovány negativní dopady na místní kulturní dědictví, krajinu a zvyky. Mezi základní formy šetrné turistiky patří: pěší turistika, cykloturistika, lyžařská, vodácká turistika, agroturistika a mnoho dalších. (Schneider a kol., 2008)

Na druhé straně stojí tvrdý turismus, který je charakterizován pohodlností a pasivitou cestujících, projevující se využitím přepravy rychlými dopravními prostředky. Turisté nemají zájem o kulturní obohacení od svých hostitelů, naopak se snaží své návyky protlačit do ciziny. Není brán ohled na dopady na životní prostředí ani na energetické nároky cestování. (Flekalová, 2015)

Trendem udržitelného cestovního ruchu je agroturismus, který, jak uvádí Pourová (2002), se rozvíjí mimo městské osídlení a mimo oblasti rekreačních a turistických center. Jedná se především o venkovská osídlení spojená se zemědělstvím a životem na venkově.

Mundilová (2009) in Flekalová (2015), stanovuje pro udržitelný turismus několik principů:

- přírodní a kulturní prostředí má svou vnitřní hodnotu, jeho ochrana je základem pro dlouhodobý úspěch
- vztah mezi turismem a přírodním i kulturním prostředím musí být dlouhodobě udržitelný
- turismus může přispět k vylepšení jedinečných přírodních a kulturních prvků
- turistické aktivity by měly uznávat a zajímat se o životní prostředí
- únosná kapacita prostředí by měla být nejpodstatnější myšlenkou při řízení ochrany přírodního a kulturního dědictví
- harmonie mezi potřebami návštěvníků, prostředím a místními obyvateli
- zapojení místních do procesu plánování udržitelného turismu je základní pro soulad mezi turismem a místním obyvatelstvem.

Působení cestovního ruchu na životní prostředí ovlivňují dle Trávníčka a Trojana (2012) in Flekalová (2015) faktory:

- počet turistů a stupeň rozvoje cestovního ruchu
- druh (kvalita) aktivit uskutečňovaných v daném území
- druh krajinného ekosystému, který je vystaven vlivům cestovního ruchu

- stupeň rozvoje řízení plánování cestovního ruchu v oblasti
- odpovědnost účastníků, kteří na dané lokalitě působí (turisté, obyvatelé).

Podle Mundilové (2009) in Flekalová (2015) je trvale udržitelný turismus (TUT) charakterizován jako ten, jenž uznává kulturu, způsob života a také socio-ekonomické struktury obyvatel. Rovněž vytváří stabilitu mezi produkcí a spotřebou, je šetrný k životnímu prostředí a zároveň nesnižuje ekonomické zisky. Je kombinací ochrany životního prostředí a ekonomického rozvoje.

3.4 Možnosti získávání informací o hodnotách krajiny

Participace je začlenění veřejnosti do procesu přípravy, kdy je umožněno občanům a organizacím ovlivnit podobu budoucího rozvoje obce, města nebo kraje. Podstatou zapojování veřejnosti je získávání jejich názorů odpovídajícími technikami a následně použití těchto názorů při přípravě rozhodnutí. (Tikkanen, Maunumäki, 2012)

Existuje několik metod, každá je však jinak náročná finančně, personálně, znalostně i časově. Získávání informací je nejčastěji zaměřeno na zjištění zájmu o dané aktivity, spokojenosti s vybaveností prostoru, jejich potřeby a přání. (Flekalová, 2015)

Dotazníky a rozhovory

Jde o průzkumy veřejného mínění, jejichž cílem je získání určitého okruhu informací, názorů obyvatel na daný problém či problematiku. Otázky jsou obvykle strukturované a jejich vyhodnocením a porovnáním získáváme informace o názorech veřejnosti na danou problematiku. Respondentům při rozhovoru nebo u dotazníku můžou pomoci fotografie připomínající prostor. (Tikkanen, Maunumäki, 2012)

Anketa

Náhodně vybraným respondentům jsou pokládány připravené otázky.

Veřejná setkání nebo workshop

Formou brainstormingu jsou účastníky jmenovány hodnoty, které jsou následně tříděny podle důležitosti a celkové názorové shody.

Interaktivní mapy

Mají tištěnou nebo internetovou podobu a respondenti do nich vyznačují místa, která jsou pro ně hodnotná. (Salašová, 2015)

3.5 Metody hodnocení rekreačního potenciálu krajiny

Existuje několik metod pro hodnocení rekreačního potenciálu, jde např. o hodnocení potenciálu cestovního ruchu dle Bíny (2002), které je dostupné pro celou ČR. V roce 2010 Bína vytvořil metodiku, která nevymezuje specifické rekreační oblasti, ale určuje rekreační potenciál pro území obce s rozšířenou působností. Tento metodický postup je však možné aplikovat na jakékoli území. (Flekalová, 2015) Další používanou metodou je TERPLAN, nebo metoda dle Vepřeka.

3.5.1 Hodnocení potenciálu cestovního ruchu podle Bíny (2002)

Tato metodika je dostupná pro celou Českou republiku. Potenciál cestovního ruchu je posuzován jako formalizovaný výsledek zhodnocení souhrnného okruhu lokalizačních podmínek a předpokladů pro následný rozvoj cestovního ruchu.

Bína vymezuje 2 podmínky cestovního ruchu, a to lokalizační a realizační. Lokalizační podmínky poskytují možnosti umístění a rozvoje aktivit cestovního ruchu na daném území dle toho, co území nabízí. Může se jednat o přírodní atraktivity nebo místní kulturní hodnoty a pozoruhodnosti.

Realizační podmínky umožňují realizovat vlastní nároky návštěvníků. Tyto podmínky lze rozdělit na dopravní (dostupnost) a materiálně-technické, kam patří vybavenost ubytovacími, stravovacími, sportovními a zábavními zařízeními.

Hodnocení je prováděno pomocí bodového systému, který zohledňuje to, že dílčí složky rekreačního potenciálu nemají v celkovém potenciálu stejný význam.

Lokalizační podmínky jsou rozděleny do 3 stupňů:

1. stupeň - podmínky jsou v základní úrovni, jedná se o potenciálově relevantní jev v konkrétním prostoru registrovatelný
2. stupeň - podmínky jsou ve zvýšené úrovni, potenciálově relevantní jev je v prostoru zřetelný a výrazný
3. stupeň - podmínky jsou ve vysoké úrovni, potenciálově relevantní jev působí v daném prostoru dominantně. (Bína, 2002)

Dále Bína vymezuje typy potenciálu cestovního ruchu a typologizuje celkový potenciál, přírodní a kulturní subsystém potenciálu cestovního ruchu.

Součtem bodových hodnot jednotlivých potenciálů je získána výsledná hodnota rekreačního potenciálu.

1. <i>bez potenciálu</i>	<i>0 bodů</i>
2. <i>se základním potenciálem</i>	<i>1-25 bodů</i>
3. <i>se zvýšeným potenciálem</i>	<i>26-50 bodů</i>
4. <i>s vysokým potenciálem</i>	<i>51-100 bodů</i>
5. <i>s velmi vysokým potenciálem</i>	<i>101-200 bodů</i>
6. <i>s výjimečným potenciálem</i>	<i>201 a více bodů</i> (Bína, 2002, s. 8)

3.5.2 Potenciál cestovního ruchu podle Bíny (2010)

Bína v roce 2010 provedl aktualizaci potenciálu cestovního ruchu v České republice. Do systému vstupují aspekty přírodního prostředí, hodnoty kulturně-historického dědictví i projevy aktuální činnosti lidské společnosti.

Podmínkou pro zkoumání tohoto systému je proto jeho zjednodušení a rozčlenění na měřitelné segmenty. Ty pak vstupují v pozici dílčích potenciálů cestovního ruchu a celkový potenciál je koncipován jako jejich souhrn. V bodovém vyjádření je dílčím segmentům přiřazován určitý počet bodů. Součet bodů pak představuje konečný potenciál cestovního ruchu. Jde o takové danosti a aktivity, které bezprostředně a přímo ovlivňují cestovní ruch, tedy návštěvu daného území.

Segmenty potenciálu cestovního ruchu lze seskupit do dvou dílčích potenciálů:

- a) potenciál atraktivit cestovního ruchu - atraktivita CR jsou reálným vyjádřením cílů návštěvníků regionu - zámky, hrady, lázeňská místa, jeskyně, skalní města
- b) potenciál ploch a linií ovlivňujících cestovní ruch - vychází z toho, že různé plochy mají různý obecný význam pro cestovní ruch. Nejnázornější je to v případě krajinných typů, které hrají významnou roli pro přírodně orientovaný cestovní ruch a rekreaci - od nejhodnotnějšího horského typu po nejméně hodnotný nížinný bezlesý typ.

Atraktivita cestovního ruchu

Většinu atraktivit diferencujeme podle jejich významu pro cestovní ruch do 2-3 významových stupňů (A, B, C). Základem významové diference jsou za prvé konkrétně zjistitelné parametry, kdy je tento postup použit u historických městských a vesnických souborů (rezervace, zóny). Za druhé je použit odhad obecného významu příslušného objektu pro cestovní ruch. (Bína, duben 2010)

Přehled hodnocených atraktivit cestovního ruchu a jejich významových stupňů:

Přírodní pozoruhodnosti

A: celostátně a mezinárodně proslulé přírodní pozoruhodnosti (skalní útvary, jeskyně, propasti, rašeliniště s naučnými chodníky)

B: jiné významné přírodní výtvoary (krasové kaňony, skalní útvary, rašeliniště)

Historické městské soubory

A: městské památkové rezervace

B: městské památkové zóny

Historické vesnické soubory

A: vesnické památkové rezervace

B: vesnické památkové zóny

Zámky

A: zámky se statutem národní kulturní památky

B: zámky s průvodcovskými prohlídkami

C: jiné významné zámky

Hrady, tvrze, zříceniny

A: hrady, zříceniny se statutem národní kulturní památky

B: hrady, tvrze, zříceniny s průvodcovskými prohlídkami nebo upravené pro prohlídku

C: jiné významné hrady, tvrze, zříceniny

Křesťanské sakrální památky

A: kostely, kláštery, kaple se statutem národní kulturní památky

B: kostely, kláštery, kaple s průvodcovskými prohlídkami nebo upravené pro prohlídku

C: jiné významné kostely, kláštery, kaple

Židovské památky

A: židovské památky se statutem národní kulturní památky

B: židovské památky s průvodcovskými prohlídkami nebo upravené pro prohlídku

C: jiné významné židovské památky

Vojenské památky

A: vojenské památky se statutem národní kulturní památky

B: jiné významné vojenské památky

Pietní památníky

A: pietní památníky se statutem národní kulturní památky

B: jiné významné pietní památníky a vojenské hřbitovy

Technické památky

A: technické památky se statutem národní kulturní památky

B: technické památky s průvodcovskými prohlídkami nebo upravené pro prohlídku

C: jiné významné technické památky

Archeologické památky

A: archeologické památky se statutem národní kulturní památky

B: jiné významné archeologické památky

Historické podzemí

Podzemní areály s průvodcovskými prohlídkami

Muzea, galerie

A: muzea, galerie celostátního významu, nebo se statutem národní kulturní památky

B: muzea, galerie oblastního významu, nebo s turisticky zajímavým zaměřením

C: ostatní muzea, galerie

Muzea v přírodě, skanzeny

A: muzea v přírodě, skanzeny celostátního významu

B: ostatní muzea v přírodě, skanzeny, expozice v původních objektech

Lázeňská místa

A: obce se statutem lázeňského místa s vyvinutou lázeňskou čtvrtí a s širším kulturním a společenským významem

B: ostatní obce se statutem lázeňského místa

Zoologické zahrady, zooparky

A: nejvýznamnější zoologické zahrady a areály typu safari

B: ostatní zoologické zahrady a zooparky

Botanické zahrady, arboreta

A: nejvýznamnější botanické zahrady a arboreta

B: ostatní botanické zahrady a arboreta

Aquaparky, plavecké bazény

A: aquaparky

B: významné plavecké bazény

Golfová hřiště

Venkovní i krytá golfová hřiště

Farmy pro hipoturistiku

Farmy umožňující jízdu na koni

Vinařský věhlas

Sídla s obecně známými vinnými sklepy

Pivovarnický věhlas

Sídla s obecně známými pivovarskými restauracemi

Jiné atraktivity cestovního ruchu

A: nejvýznamnější jinde neuvedené atraktivity cestovního ruchu

B: jiné významné jinde neuvedené atraktivity cestovního ruchu

Turistická informační centra

Turistická informační centra

Přidaná hodnota: památky UNESCO (Bína, duben 2010)

Přehled hodnocených ploch a linií a jejich intenzitních stupňů:

Rekreační a turistická krajina typ I

Vymezení: horská a vyšší podhorská krajina s vysokým zastoupením lesů, kvalitní prostředí pro letní i zimní turistiku, rekreaci a zimní sporty, s drobným či rozptýleným osídlením; nebo krasová krajina s povrchovými tvary; nebo krajina s výraznými skalními útvary.

Obecný vliv na cestovní ruch: výrazně podporující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 75% a více, B 50-74%, C 25-49%, D 10-24%, E 9% a méně

Rekreační a turistická krajina typ II

Vymezení: členitá vrchovinná krajina s lesy, loukami a pastvinami, s četnými vyhlídkovými body, s relativně drobným osídlením; nebo krajina s plochým reliéfem, ale s vysokou estetikou danou střídáním lesů, luk a rybníků, velmi vhodná pro cykloturistiku; nebo krajina s monumentálními sopečnými vrchy s rozhledovými místy; nebo krasová krajina s méně vyvinutými povrchovými tvary.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 75% a více, B 50-74%, C 25-49%, D 10-24%, E 9% a méně

Rekreační a turistická krajina typ III

Vymezení: pahorkatinná, mírně zvlněná krajina s mozaikou polí, lesů, luk, s menšími až středně velkými venkovskými sídly.

Obecný vliv na cestovní ruch: neutrální (jde o nejrozšířenější „normál“ české a moravské krajiny, její zastoupení nezvyšuje ani nesnižuje potenciál cestovního ruchu)

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP) nehodnoceny

Rekreační a turistická krajina typ IV

Vymezení: převážně plochá krajina, intenzivně zemědělsky využívaná, většinou bezlesá, relativně hustě osídlená s velkými venkovskými sídly.

Obecný vliv na cestovní ruch: omezující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 75% a více, B 50-74%, C 25-49%, D 10-24%, E 9% a méně

Urbanizovaný prostor

Vymezení: souvislé plochy intravilánu šířící se z jádrového města do okolních obcí.

Obecný vliv na cestovní ruch: omezující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 35% a více, B 20-34%, C 10-19%, D 5-9%, E 4% a méně

Průmyslový a těžební prostor

Vymezení: velké souvislé průmyslové areály mimo intravilán, hnědouhelné velkolomy.

Obecný vliv na cestovní ruch: omezující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 35% a více, B 20-34%, C 10-19%, D 5-9%, E 4% a méně

Areál dálniční dostupnosti typ I

Vymezení: území ve vzdušné vzdálenosti do 10 km od sjezdů z dálnic a rychlostních silnic.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 75% a více, B 50-74%, C 25-49%, D 10-24%, E 9% a méně

Areál dálniční dostupnosti typ II

Vymezení: území ve vzdušné vzdálenosti 11-25 km od sjezdů z dálnic a rychlostních silnic.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 75% a více, B 50-74%, C 25-49%, D 10-24%, E 9% a méně

Délka břehů vodních ploch typ IV

Vymezení: břehy rekreačních vodních ploch celostátního a nadregionálního významu s příslušnou vybaveností.

Obecný vliv na cestovní ruch: výrazně podporující

Intenzitní stupně (hodnoty indexu délka břehů vodních ploch v km/rozloha obvodu ORP v km² x 1000)

A 50 a více, B 20-49, C 10-19, D 5-9, E 4 a méně

Délka břehů vodních ploch typ II

Vymezení: břehy rekreačních vodních ploch nadmístního významu s příslušnou vybaveností.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (hodnoty indexu délka břehů vodních ploch v km/rozloha obvodu ORP v km² x 1000)

A 50 a více, B 20-49, C 10-19, D 5-9, E 4 a méně

Délka řek vhodných pro splouvání

Vymezení: délka řek nebo jiných vodních toků vhodných pro vodácké plavby, nebo pro výletní lodní plavby.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (hodnoty indexu délka břehů vodních ploch v km/rozloha obvodu ORP v km² x 1000)

A 100 a více, B 75-99, C 50-74, D 25-49, E 24 a méně

Délka silnic I. třídy

Vymezení: délka silnic I. třídy.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (hodnoty indexu délka silnic I. třídy v km/rozloha obvodu ORP v km² x 1000)

A 100 a více, B 75-99, C 50-74, D 25-49, E 24 a méně

Délka železnic typ I

Vymezení: délka železničních tratí, na nichž každý den v týdnu lze použít 10 a více vlaků v každém směru.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (hodnoty indexu délka železnic v km/rozloha obvodu ORP v km² x 1000)

A 100 a více, B 75-99, C 50-74, D 25-49, E 24 a méně

Délka železnic typ II

Vymezení: délka železničních tratí, na nichž každý den v týdnu lze použít 5-9 vlaků v každém směru.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (hodnoty indexu délka železnic v km/rozloha obvodu ORP v km² x 1000)

A 100 a více, B 75-99, C 50-74, D 25-49, E 24 a méně

Přidaná hodnota: chráněná krajinná oblast

Vymezení: území chráněné krajinné oblasti.

Obecný vliv na cestovní ruch: podporující

Intenzitní stupně (podíl na rozloze ORP):

A 75% a více, B 50-74%, C 25-49%, D 10-24%, E 9% a méně (Bína, duben 2010)

Kvantifikace potenciálu cestovního ruchu

Závěrečným metodickým krokem je přiřazení bodových hodnot skladebným prvkům potenciálu cestovního ruchu, tj. atraktivitám cestovního ruchu a plochám a liniím v jejich intenzitních stupních.

Tabulka č. 1 - Bodové hodnoty atraktivit cestovního ruchu a jejich významových stupňů
(Bína, duben 2010, s. 9)

Atraktivita cestovního ruchu	Významový stupeň			Nediferencováno
	A	B	C	
Přírodní pozoruhodnost	60	20		
Historický městský soubor	60	30		
Historický vesnický soubor	40	20		
Zámek	65	45	15	
Hrad, tvrz, zřícenina	60	40	15	
Křesťanská sakrální památka	60	40	15	
Židovská památka	60	40	15	
Vojenská památka	55	25		
Pietní památník	50	20		
Technická památka	55	25	10	
Archeologická památka	40	20		
Historické podzemí				40
Muzeum, galerie	50	25	10	
Muzeum v přírodě, skanzen	60	30		
Lázeňské místo	75	25		
Zoologická zahrada, zoopark	60	35		
Botanická zahrada, arboretum	60	25		
Aquapark, plavecký bazén	50	25		
Golfové hřiště				35
Farma pro hipoturistiku				35
Vinařský věhlas				25
Pivovarnický věhlas				25
Jiná atraktivita cestovního ruchu	50	20		
Turistické informační centrum				15
Přidaná hodnota: památka UNESCO				100

Tabulka č. 2 - Bodové hodnoty ploch a linií ovlivňujících cestovní ruch a jejich intenzitních stupňů

(Bína, duben 2010, s. 10)

Plocha, linie	Intenzitní stupeň				
	A	B	C	D	E
Rekreační a turistická krajina typ I	350	280	210	140	70
Rekreační a turistická krajina typ II	200	160	120	80	40
Rekreační a turistická krajina typ III	nehodnoceno				
Rekreační a turistická krajina typ IV	-150	-120	-90	-60	-30
Urbanizovaný prostor	-100	-80	-60	-40	-20
Průmyslový a těžební prostor	-300	-240	-180	-120	-60
Areál dálniční dostupnosti typ I	150	120	90	60	30
Areál dálniční dostupnosti typ II	75	60	45	30	15
Délka břehů vodních ploch typ I	250	200	150	100	50
Délka břehů vodních ploch typ II	125	100	75	50	25
Délka řek vhodných pro splouvání	150	120	90	60	30

Délka silnic I. třídy	100	80	60	40	20
Délka železnic typ I	100	80	60	40	20
Délka železnic typ II	50	40	30	20	10
Přidaná hodnota: národní park	200	160	120	80	40
Přidaná hodnota: chráněná krajinná oblast	100	80	60	40	20

Tabulka č. 3 - Převod bodových hodnot dílčích potenciálů a celkového potenciálu cestovního ruchu

(Bína, prosinec 2010, s. 12)

Dílčí potenciály		Celkový potenciál	
Body	Stupeň	Body	Stupeň
Do 99	1	Do 199	1
100-249	2	200-499	2
250-499	3	500-999	3
500-749	4	1000-1499	4
750 a více	5	1500 a více	5

Tabulka č. 4 - Potenciál cestovního ruchu

(Bína, prosinec 2010, s. 12)

Stupeň	Vymezení potenciálu cestovního ruchu	
1	Velmi omezený potenciál	Velmi nízká úroveň aktivity
2	Omezený potenciál	Nízká úroveň aktivity
3	Středně velký potenciál	Střední úroveň aktivity
4	Rozsáhlý potenciál	Vysoká úroveň aktivity
5	Velmi rozsáhlý potenciál	Velmi vysoká úroveň aktivity

3.5.3 Posouzení rekreačních předpokladů území - TERPLAN

Jde o metodu, při které se území rozdělí na síť čtverců a sečtou se délky lesních okrajů, délky okrajů vodních ploch a toků, výškové rozpětí území a struktura půdního fondu. Tento součet je vynásoben koeficientem pobytových dnů v zimě a v létě. Výsledek funguje pro srovnání dílčích oblastí a na základě výsledků lze hodnoty zařadit do příslušných tříd. (Schneider a kol., 2009)

3.5.4 Hodnocení potenciálu cestovního ruchu dle Vepřeka

Vepřek touto metodou navázal na Bínu (2002). Hodnocení je realizováno na základě bodovacích tabulek, které jsou rozděleny na čtyři skupiny: sportovně technická zařízení a trasy (15 bodovaných kritérií), přírodní zajímavosti (12 bodovaných kritérií), obslužná zařízení a vybavenost (10 bodovaných kritérií) a architektonické a stavební zajímavosti (9 bodovaných kritérií). Ve všech skupinách je rozlišena letní a zimní sezóna. Hodnocení jsou realizována na mapách rozdělených pravidelnou sítí (nejmenší

rozměry jsou 1,2 x 0,9 km). V hodnocení jsou zařazeny i hodnoty snižující využitelnost území. Tímto způsobem vzniká rastrová mozaika území. Tato metodika je využívána jako přímý podklad pro vypracování územních plánů velkých území. (Vepřek, 2002)

4. METODIKA PRÁCE

4.1 Postup práce

Po konzultaci s vedoucí práce bylo za řešené území vybráno město Jablonného v Podještědí. Zvolené území bylo rozděleno na tři části dle jejich režimu ochrany, první z nich byla chráněná krajinná oblast Lužické hory, druhou byla krajinná památková zóna Lembersko a třetí běžná krajina bez ochrany. Práce byla rozčleněna do přípravné, rozborové a diagnostické části.

V přípravné části byl zpracován literární přehled, který zahrnuje problematiku rekreace, rekreačního potenciálu, únosnosti krajiny a udržitelného cestovního ruchu. Dále bylo modelové území charakterizováno, a to i pomocí různých internetových portálů, například www.geology.cz, www.mapy.nature a další.

V rozborové části bylo provedeno terénní šetření, při kterém byly zmapovány a vyfotografovány znaky a hodnoty modelového území. Z každého režimu ochrany byly vyfotografovány jeho přírodní, kulturně historické a percepční znaky a hodnoty.

Diagnostická část zahrnovala hodnocení rekreačního potenciálu v krajinách s různým režimem ochrany a následně byl pro tato území doporučen vhodný management k rozvoji jejich potenciálu.

4.2 Participativní zjišťování znaků a hodnot

Pro tuto práci byla zvolena dotazníková participativní metoda, doplněná o fotografie. Dotazník (Příloha č. 4) byl převzat z publikace Percepce krajiny, byl však částečně upraven pro potřeby této práce. Dotazník je přímo vázaný na fotografie, se kterými respondent pracuje a hodnotí je.

Dotazníky s příloženými fotografiemi (Příloha č. 5) byly respondentům předkládány v tištěné podobě, kdy jednotlivé fotografie byly prezentovány bez popisu a byly označeny pouze číslem. Celkový počet respondentů je 20.

Úkolem respondentů bylo zařadit fotografie do jednotlivých krajin, cílem tak bylo získání informací o tom, zda veřejnost vnímá rozdílně znaky a hodnoty v krajinách

s různým režimem ochrany. Dále respondenti sdělovali názory na atraktivitu krajiny, které scenérie se jim líbí nejvíce a naopak, které považují za nejméně zajímavé.

4.3 Metodika hodnocení rekreačního potenciálu území

Hodnocení rekreačního potenciálu bylo provedeno zvlášť u CHKO Lužické hory, u KPZ Lembersko a u běžné krajiny bez ochrany.

Pro hodnocení rekreačního potenciálu vybraného území byla zvolena metoda hodnocení potenciálu cestovního ruchu dle Bíny z roku 2010, viz kapitola 3.5.2. Metoda hodnocení byla pro tuto práci změněna tak, že pro plochy a linie ovlivňující cestovní ruch bylo počítáno s podílem na rozloze daného území a s hodnotami indexu, kde bylo rovněž počítáno s rozlohou území.

Byly vytvořeny jednotlivé tabulky, do kterých byly zapsány jednotlivé atraktivity a plochy a linie cestovního ruchu nacházející se v jednotlivých krajinách. Pokud se v území nachází více atraktivit z jedné kategorie, je každá z nich započítána zvlášť. Dále bylo provedeno jejich bodové ohodnocení, součet bodů poté udával celkový potenciál území.

Následně byl vytvořen kontext řešeného území (P. 1) a mapa s vyhodnocením rekreačního potenciálu vybraného území (P. 2).

5. CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

5.1 Lokalizace a širší vztahy území

Modelovým územím je katastrální území města Jablonného v Podještědí ležící v severních Čechách mezi městy Česká Lípa a Liberec. Město Jablonné spadá pod ORP Liberec. Celková výměra katastrálního území města je 5785 ha. Nadmořská výška je 320 m n. m. Severním směrem od Jablonného je pouhých 5 kilometrů vzdálen hraniční přechod s Německem. Rychlostní silnice I/13 rozděluje město na jižní a severní část, kdy se v severní části nachází Chráněná krajinná oblast Lužické hory. Jablonné je součástí několika mikroregionů, například Euroregion Nisa, Podralsko, nebo MAS Podještědí. (ÚAP, 2008)

Obrázek č. 1 - Lokalizace řešeného území v rámci ČR (Hofmanová, 2017)

Obrázek č. 2 - Hranice vybraného území (Hofmanová, 2017)

5.2 Primární krajinná struktura

5.2.1 Geomorfologická charakteristika

Z hlediska geomorfologického členění spadá obec především do subprovincie Česká tabule a jen malá část na severu území spadá do subprovincie Krkonoško-Jesenické. Bližší geomorfologické členění (Tab. č. 5).

Nejvyšším bodem v území je ve výšce 749 m n. m. vrchol Hvozdu a nejnižším bodem je centrum města ve výšce 300 m n. m, převýšení činí 449 metrů. V celkové povaze reliéfu jsou zastoupeny členité pahorkatiny s výškovou členitostí 75-150 m, ploché vrchoviny s výškovou členitostí 150-200 m objevující se na severu území v okolí Petrovic, členité vrchoviny s výškovou členitostí 200-300 m nacházející se na České Vsi a ploché hornatiny s výškovou členitostí 300-450 m zastoupené vrcholy Hvozdu.

Mezi nejvýznamnější vyhlídková místa patří vrcholy kopců Hvozdu, ležící na česko-německé hranici a Sokolu, kde je zřícenina Starého Falkenburku. Další vyhlídkové místo je na České Vsi, ze kterého se otvírá pohled na dominanty města. (AOPK, 2012)

Tabulka č. 5 - Geomorfologické členění území
(AOPK, 2012)

Oblast	Celé území	Petrovice, severní část Heřmanic
systém	Hercynský	Hercynský
subsystém	Hercynské pohoří	Hercynské pohoří
provincie	Česká vysočina	Česká vysočina
soustava (subprovincie)	Česká tabule	Krkonošsko-Jesenická
podstava (oblast)	Severočeská tabule	Krkonošská
celek	Ralská pahorkatina	Lužické hory
podcelek	Zákupská pahorkatina	Lužický hřbet
okrsek	Podještědská pahorkatina	Hvozdecký hřbet

5.2.2 Geologická charakteristika

Území náleží převážně do oblasti druhohor, kdy je severní část tvořena především (Příloha č. 6) pískovci křemennými, štěrcíkovými, sprašemi a sprašovými hlínami, v jižní části pak převládají rovněž spraše, sprašové hlíny a till. (Česká geologická služba, 2014)

5.2.3 Pedologická charakteristika

Většinu území pokrývají (Příloha č. 7) kambizemě arenické a luvizemě oglejené. Podél vodních toků se objevuje fluvizem modální. Místy se vyskytují kryptopodzoly arenické, podzoly arenické a gleje modální. (Česká geologická služba, 2014)

5.2.4 Klimatická charakteristika

Vybrané území spadá do mírně teplých klimatických oblastí MT4 na severovýchodě a MT7 na zbytku území. Pro tyto oblasti je charakteristické normálně dlouhé, mírné, mírně suché léto. Přechodné období je krátké s mírným jarem a s mírně teplým podzimem. Zima je normálně dlouhá, mírně teplá, suchá až mírně suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky. (Quitt, 1971)

5.2.5 Hydrologická a hydrogeologická charakteristika

Oblast území Jablonného náleží do povodí Ohře, přesněji řeky Ploučnice. V území sice chybí velký tok, z velké části je však území pramennou oblastní. Mezi nejvýznamnější vodoteče patří potoky Panenský, Železný, Kněžický a Heřmanický. Poslední dva zmíněné potoky jsou pravostrannými přítoky potoka Panenského, Železný potok pak ústí do Mlýnského rybníka. Panenský potok se vlévá do řeky Ploučnice ve

městě Mimoň. V území se rovněž nachází několik rybníků, mezi největší patří Markvartický, Mlýnský, Dvorní, Kněžický, U Mlýna a Pivovarský. Mnoho dalších menších vodních nádrží je bezejmenných. Řešené území spadá do chráněné oblasti přirozené akumulace vod - podzemní vody (Severočeská křída). (ÚAP, 2008)

Na celém území se vyskytuje průlinovo-puklinový kolektor s pískovci a střední transmisivitou (Příloha č. 8). (Česká geologická služba, 2014)

5.2.6 Biogeografické členění

Dle biogeografického členění ČR (Culek, 2005) náleží řešené území do biogeografické podprovincie Hercynské a je součástí bioregionů Ralského a Lužickohorského.

Bioregiony se rozkládají v severní a střední části severních Čech. Ralský je tvořen málo rozčleněnou pískovcovou tabulí s podmáčenými sníženinami a neovulkanickými kužely. Mezi dalšími bioregiony, které jsou tvořeny pískovci, má nejpestřejší biotu podmíněnou zastoupením různých kvalit pískovců a střídáním mokřadních a suchých stanovišť. Biota obou bioregionů spadá do 4. bukového vegetačního stupně. Reliéf má ráz celkem ploché deprese v povodí Horní Ploučnice. V bioregionu se vyskytuje běžná, hlavně lesní fauna. Osídlení je pozdní, jádro bioregionu je pravděpodobně středověké. Bioregion je bohatě zalesněn, lesy pokrývají více než polovinu plochy, na odlesněných plochách jsou pole, louky a rybníky.

Lužickohorský má charakter hornatin na křídových sedimentech s poměrně kyselými neovulkanity. Část je tvořena kyselými křídovými pískovci, kde se vytvořila malá skalní města s bikovými bučinami. Téměř celý bioregion je lesnatý, převažují však kulturní smrčiny, na druhou stranu jsou cenné bučiny právě na neovulkanitech. (Culek, 1996)

5.2.7 Potenciální přirozená vegetace

Na modelovém území se dle Neuhäslové-Novotné (1998) vyskytují ve většině území bikové a/nebo jedlové doubravy, dále na jihu území brusinková borová doubrava a na severu území biková bučina a bučina s kyčelnicí devítilistou. Z výše zmíněných můžeme na severu území pozorovat především bučiny s kyčelnicí devítilistou, vyskytující se například na Jezevčím vrchu.

5.3 Sekundární krajinná struktura

5.3.1 Historický vývoj osídlení

První písemný doklad o založení města je z 22. února 1249, kdy Havlovi z Lemberka olomoucký biskup Bruno ze Schaumburgu daroval vsi Chotouň a Přitoky. Druhá zmínka je z 22. září 1249, kdy král Václav I. stvrzoval darování „čtvrtného“, čemuž svědčil Gallus de Yabloni - Havel z Jablonné, důvěrník krále. Jablonné bylo ve 12. století střediskem župy stejného jména. (Flegl, 1999a) Historický vývoj území zobrazují přílohy č. 9-11.

Havel z rodu Markvarticů a jeho žena sv. Zdislava byly nejvýznamnějšími osobnostmi města. Kolem roku 1240 vystavěl Havel na hoře Krutina strážní hrad, nazývaný Löwenberk, dnešní Lemberk a pravděpodobně v roce 1250 založili se Zdislavou dominikánský klášter. Město bylo chráněno hradbami a nacházela se zde mincovna.

Podle městských privilegií měli měšťané právo prodávat víno, sůl, vařit pivo a lovit ryby, dále se konaly týdenní a výroční trhy. V 16. století byl postaven kostel sv. Wolfganga se špitálem a pivovar se sladovnou. Měšťané dostali právo svobodného stěhování, existoval cech krejčích a od roku 1596 mělo město školu. (Kühn, 1997-2015)

Na náměstí stojí morový sloup z roku 1686 jako symbol díkůvzdání za odvrácení morové epidemie. V roce 1699 František Antonín Berka nechává vystavět klášterní chrám sv. Vavřince. (Flegl, 1999b)

Ve městě se rozšířila výroba příze, plátna a bavlněných tkanin. O hospodářském rozkvětu města svědčilo zřízení jízdní pošty, roku 1737 mezi Jablonným a Žitavou. Po zrušení roboty se město stalo sídlem okresního hejtmanství, okresního soudu, berního úřadu a notářství. Bylo správním centrem nejen textilní oblasti, ale i kulturního a společenského života. V 2. pol. 19. století se dále rozvíjí textilní průmysl, vzniká Kittlova přádelna, tkalcovna pestrých látek a přádelna Ignáce Gürtlera, mechanická tkalcovna, modrotiskárna, výrobní flanelů Josefa Sieberta, mechanická tkalcovna W. Rautenstraucha, proslulá výrobou kvalitních látek na prádlo a ložní potřeby a firma D. Bitterlich specializovaná na tištěné i barevně tkané záclonové a dekorativní látky. Dřevo zpracovávala parní pila Josefa Elstnera. (Flegl, 1999c)

U Mlýnského rybníka byly díky ložiskům rašeliny založeny městské slatinné lázně k léčení dny, revmatismu a nemocí kloubů. Díky rozvíjejícímu se průmyslu byla modernizována doprava, a to roku 1899 výstavbou železnice z Mimoně přes Jablonné

do Liberce a první vlak projel už v září 1900. (Flegl, 1999d) Ve městě se počátkem listopadu 1914 nacházel zajatecký tábor, po kterém zůstal jen „Ruský hřbitov“ na Ladech. (Kühn, 1997-2015)

Tradiční textilní továrny byly počátkem 50. let zrušeny a rozvoj města se nadlouho zastavil. Roku 1950 nastala kolektivizace zemědělství, kdy byla založena JZD na České Vsi a v Markvarticích. (Flegl, 1999e) Nejdůležitější událostí roku 1973 bylo slavnostní otevření nové školní budovy. O tři roky později bylo schváleno zřízení Chráněné krajinné oblasti Lužické hory. (Flegl, 1999g)

5.3.2 Demografická a socioekonomická charakteristika

Na začátku 19. století byl nízký počet obyvatel z důvodu požáru ve městě a díky Napoleonským válkám, kdy přes město šly spojené ruské armády. Ve druhé polovině 19. století naopak počet obyvatel stoupal s rozvojem textilního průmyslu. Mezi lety 1930-1950 došlo k poklesu počtu obyvatel z důvodu politických změn v oblasti Sudet.

V současné době počet obyvatel mírně klesá, zvyšuje se průměrný věk obyvatel (v roce 2015 40,9 let) a populace ve městě stárne.

Tabulka č. 6 - Vývoj počtu obyvatel v Jablonném v Podještědí (ČSÚ, 2015; Flegl, 1999c)

Rok sčítání	Počet obyvatel	Narození/zemřelí/domy
1833	2 135	-/-/370
1869	8 305	-/-/1278
1880	8 034	-/-/1306
1890	7 309	-/-/1311
1900	7 240	-/-/1346
1910	6 983	-/-/1390
1930	6 706	-/-/1462
1950	4 011	-/-/1120
1961	4 061	-/-/860
1970	3 919	-/-/813
1980	4 080	49/31/787
1991	3 834	41/44/829
1993	3 833	45/39/-

1994	3 836	44/47/-
1995	3 836	37/39/-
2000	3 741	40/59/920
2005	3 728	34/47/-
2010	3 819	45/30/934
2013	3 672	43/35/-
2015	3656	-

Ze základní občanské vybavenosti se ve městě nachází základní škola se základní uměleckou školou, 2 mateřské školy a zdravotnická zařízení. Ve městě se dále nachází dětský domov, dům s pečovatelskou službou a také autokemp a koupaliště. Existuje zde rovněž mnoho spolků: myslivecké sdružení, rybářský spolek, Tělovýchovná jednota Tatran, sportovní klub Podještědští Pardálové, Sbor dobrovolných hasičů, Společnost přátel historie města Jablonného v Podještědí, dále také sportovní kluby a oddíly: PAKLI sport klub, Atletika Jablonné nebo oddíl kuželek. (ČSÚ, 2015)

5.3.3 Dopravní dostupnost

Jablonné je spojováno s okolními městy Česká Lípa a Liberec silnicí I. třídy I/13, která je hlavní dopravní tepnou a poskytuje dobrou dostupnost jak do města, tak z města. Tuto komunikaci křížuje silnice II. třídy II/270, která spojuje Jablonné s Mimoní, Stráží pod Ralskem a příhraniční německou obcí Oybin. V území města se nachází také železniční trať Česká Lípa-Liberec. Územím prochází také cyklotrasy, například č. 241 (Petrovice-Radonice), 3045 (Jablonné-Bělá pod Bezdězem) nebo cyklotrasa sv. Zdislavy. Celým územím vede rozvětvený systém turistických tras, především pak v oblasti Lužických hor. (ÚAP, 2008)

5.4 Terciární krajinná struktura

5.4.1 Chráněná území

5.4.1.1 Chráněná krajinná oblast Lužické hory

Chráněná krajinná oblast Lužické hory byla vyhlášena roku 1976. (AOPK, 2017) Na vybraném území CHKO Lužické hory zaujímá oblast severně od silnice I/13. Zonace CHKO (Příloha č. 12) je následující: do I. zóny spadají vrcholy Jezevčího vrchu a Sokolu, do II. zóny jsou zařazeny širší okruhy výše zmíněných kopců, dále oblast

kolem rybníka U Mlýna a také kolem soustavy vodních ploch u Kněžiček, do III. zóny pak patří zbytek území CHKO. (AOPK, 2012)

Z maloplošně chráněného území se v CHKO nachází národní přírodní rezervace Jezevčí vrch, která je zároveň evropsky významnou lokalitou. Předmětem ochrany je rozsáhlý, dobře zachovaný přirozený smíšený les (převážně bučina) na znělcovém podkladu. A dále ještě přírodní památka U Rozmoklé žáby, kde je předmětem ochrany přechodové rašeliniště a rašelinné lesy s výskytem významných a zvláště chráněných druhů hub a rostlin (vachta trojlistá, rosnatka okrouhlostá). (Kühn, 1997-2015)

5.4.1.2 Natura 2000, ÚSES a významné krajinné prvky

Do soustavy chráněných území evropského významu Natura 2000 patří evropsky významné lokality a ptačí oblasti. Ptačí oblasti se v modelovém území nenachází. Evropsky významné lokality jsou na území hned tři - již zmíněná NPR Jezevčí vrch, zámek Lemberk (výskyt vrápence malého) a Panenský potok, který je součástí povodí Horní Ploučnice.

Z územního systému ekologické stability přes území Jablonného prochází trasa nadregionálního i regionálního biokoridoru. V obci se nachází také regionální biocentra Jezevčí vrch a Hvozď. Hustou síť v krajině vytváří lokální biokoridory a lokální biocentra. (AOPK, 2012)

Do obecné ochrany patří významné krajinné prvky, které dělíme na registrované a definované ze zákona. Do registrovaných VKP patří alej 62 pyramidálních dubů u zámku Nový Falkenburk, dále park s významnými starými dřevinami a lípa mimořádných rozměrů v Postřelné. VKP definované ze zákona reprezentují v území drobné nivy podél vodních toků. (ÚAP, 2008)

5.4.1.3 Krajinná památková zóna Lembersko

Krajinná památková zóna Lembersko byla vyhlášena roku 1996 a je úzce provázána s městem Jablonné, k němuž přiléhá na východě. Představuje komponovanou kulturní krajinu (Příloha č. 13) vytvořenou v okolí zámku Lemberk (NKP), zahrnuje bývalý leberský zámecký park a přilehlé okolí mezi osadami Lvová, Kunová, Zpěvná, Markvartice a Kněžičky. (Medková, Pešta, Kuča in Kuča (ed.), 2015) V KPZ Lembersko se nachází 17 nemovitých kulturních památek. (ÚAP, 2008)

Lembersko je krajina, která je spojená se životem svaté Zdislavy, středověká sakrální komponovaná krajina je založena na vazbách míst odkazující právě na život

Zdislavy. Základem kompozice je osa, která propojuje zámek Lemberk, hřbitovní kapli Nejsvětější Trojice a Baziliku minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy v Jablonném. Tato osa je příběhem o Zdislavě jako matce a manželce (Lemberk), jako léčitelce (kaple) a o péči o nemocné a chudé (Bazilika).

Druhou kompoziční osu tvoří přímá spojnice mezi kaplí a Bredovským letohrádkem (Příloha č. 16) tvořená lipovou alejí (Příloha č. 17) z roku 1796. Výhledy od kaple a z aleje přes vrchnostenský sad na vrcholy Lužických hor zarůstají, jelikož nejsou udržované.

Kompozice byla po staletí dále rozvinuta a doplněna o drobné sakrální památky (Jarischův kříž (Příloha č. 19), nebo kaplička (Příloha č. 20) u Markvartického rybníka), o objekty rekreačně reprezentační (Bredovský letohrádek se zahradou, nebo empírový gloriety u Zdislaviny studánky), dále objekty hospodářské (Palmův dvůr, pivovar) a technické (vodárna, vodojem, nebo štoly na těžbu železné rudy). Celý prostor je propojený alejemi, průhledy a výhledy s okolní krajinou. V okolí zámku stojí lidové stavby s hrázděným patrem (Příloha č. 18) a roubeným nebo zděným přízemkem, např. škola, sýpka.

Územím protéká Panenský potok, na kterém je vybudována soustava rybníků (Markvartický, Pivovarský, Černý a Dvorní rybník), směrem k zámku se od nivy potoka zvedá relativně prudký svah s výchozy pískovcových skal. Na území Lemberska je také evropsky významná lokalita, chránící jednu z nejvýznamnějších letních kolonií vrápence malého v severních Čechách. Do dnešní doby je patrná struktura zemědělské krajiny s lánovou lineární plužinou. (Medková, Pešta, Kuča in Kuča (ed.), 2015)

Velmi silný odkaz svatě Zdislavy je určující pro genia loci Lemberska a duchovní rozměr území je živý dodnes. Současná duchovní pouť se přesunula od kaple a aleje k bazilice sv. Vavřince a sv. Zdislavy a Zdislavě studánce.

5.4.1.4 Městská památková zóna

Město Jablonné v Podještědí má vymezenou městskou památkovou zónu, kde je evidováno 17 nemovitých kulturních památek. Nachází se zde nejvýznamnější stavby města, Bazilika minor svatého Vavřince a svatě Zdislavy, která je národní kulturní památkou, bývalý kostel Narození Panny Marie (dnešní vyhlídková věž), kaple sv. Wolfganga, zámeček Pachtů z Rájova (Příloha č. 21), morový sloup, městské opevnění, mnoho městských domů a další. (Žaluda, 2013)

5.4.2 Ochranná pásma a ostatní limity v území

Z pohledu rekreace jsou důležitá ochranná pásma inženýrských sítí, ochranné hygienické pásmo zdrojů vod a ochranné pásmo lesa, tato pásma limitují výstavbu nových objektů. V ochranném pásmu lesa je rovněž zakázáno rozdělovat oheň.

Jako limity v území se ukazují prvky ÚSES, I., II., a III. zóna CHKO, území Natura 2000, NPR Jezevčí vrch a PP U Rozmoklé žáby. Obecné limity a omezení jsou dány zákonem. Ochranná pásma a limity zobrazuje P. 3.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny §26 vymezuje základní ochranné podmínky (limity) chráněných krajinných oblastí. Z hlediska rekreace se jedná především o zákazy táboření a rozdělování ohně mimo vyhrazená místa se souhlasem orgánu ochrany přírody, zákaz vjezdu motorových vozidel a jejich setrvání mimo silnice a místní komunikace, pořádat automobilové a motocyklové závody, provádět chemický posyp cest. Výše zmíněné zákazy se týkají celého území CHKO. V I. zóně je dále zakázáno umísťovat a povolovat nové stavby, měnit využití území, hnojit pozemky a těžit nerosty. V I. i II. zóně je zakázáno pořádat soutěže jízdnicích kol mimo silnice a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody. (§26, Zák. č. 114/1992 Sb.)

Zákon č. 114/1992 Sb. dále ukládá omezení i pro národní přírodní rezervace, kde je zakázáno povolovat a umísťovat stavby, těžit nerosty, provozovat horolezectví, létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody, tábořit a rozdělovat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody a další. (§29, Zák. č. 114/1992 Sb.)

V přírodní památce, kterou na území zastupuje rašeliniště U Rozmoklé žáby je zakázána změna, ničení nebo hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození. (§36, Zák. č. 114/1992 Sb.)

Plán péče o CHKO Lužické hory uvádí možnosti rekreace a její omezení. Povolování pro všechny druhy motoristických sportů jsou zcela výjimečná. Fenomémem jsou společné akce na horských kolech, kdy je cílem toto regulovat a usměrňovat do částí CHKO, kde nebude docházet k poškození přírodního prostředí v souladu s legislativou a cyklistické závody budou pořádány v době mimo hnízdění a vyvádění mláďat. Hromadné turistické akce jsou na hranici únosnosti, nelze proto jejich počet navyšovat. Pěší turistika je poté usměrňována turisticky značenými cestami, dále je cílem usměrnit lyžařské sporty do míst, kde nebude docházet k poškozování porostů a půdního krytu. Plán péče rovněž usměrňuje budování golfových hřišť do okrajových

částí CHKO, a to v kontaktu se souvisle zastavěným územím. Z oblasti pobytové rekreace je podporováno zřizování nových hromadných ubytovacích kapacit rekonstrukcí stávajících objektů nenarušující krajinný ráz. (AOPK, 2015)

5.4.3 Oblasti krajinného rázu

Vymezení oblastí krajinného rázu podporuje teorii, že se jedná o různá území s rekreačním potenciálem.

Oblast krajinného rázu Jablonsko-Cvikovsko

Oblast má plošší reliéf a převažuje zde zemědělské využití. Do této oblasti patří sídla Heřmanice, Lvová a Kněžice.

1) *Přírodní charakteristika:* charakter ploché pahorkatiny, jemně členitá modelace terénu, přítomnost menších vrchů, pískovcové skalní útvary v lesních porostech či na jejich okrajích, lesozemědělský typ krajiny, převažují jehličnaté monokultury.

2) *Kulturní a historická charakteristika:* v části jablonska vykazují sídla vysokou zachovalost původní sídelní struktury, dochovány objekty lidové architektury.

3) *Vizuální charakteristika, harmonické měřítko a vztahy:* vizuální otevřenost, možnost dalekých výhledů a pohledů, pohledové kulturní dominanty tvoří Lemberk, Bazilika, vyhlídková věž, harmonické měřítko a drobná krajinná mozaika jsou narušeny velkými bloky zemědělské půdy.

Oblast krajinného rázu Mařenicko-Petrovicko

Oblast má členitý reliéf s vrchy vulkanického původu, které se uplatňují v rámci pohledových vztahů celé oblasti.

1) *Přírodní charakteristika:* charakter ploché vrchoviny s výrazně členitou modelací terénu - Hvozd, vyskytují se vulkanické horniny a pískovcové skalní útvary, převažuje lesní typ krajiny.

2) *Kulturní a historická charakteristika:* rekreační charakter sídel, častý výskyt řopíků (železobetonové lehké opevnění z 30. let 20. století).

3) *Vizuální charakteristika, harmonické měřítko a vztahy:* místa výhledů nadmístního významu s výhledy daleko za hranice řešeného území - Hvozd, mnoho vyhlídek a rozhleden uplatňující se jako pohledové dominanty. (Svobodová, 2011)

5.4.4 Duchovní rozměr a umělecká díla

V území se vyskytuje mnoho drobných sakrálních památek, mezi nejvýznamnější patří kaplička se svatou Zdislavou u Markvartického rybníka, velký pomník Ruského hřbitova na Ladech, Jarischův kříž nebo třeba Boží muka u odbočky do Petrovic. Nachází se zde také 2 památné stromy, lípa v Postřelné a dub v Markvarticích.

Území Jablonného je spojováno s mnoha legendami a pověstmi, ty se nejčastěji týkají sv. Zdislavy nebo podivuhodných úkazů na Lemberku. Krajina Jablonného je často využívána filmaři, například zde byly natočeny pohádky Čert ví, proč, Zvon Lukáš, Tajemství staré bambitky a několik historických filmů a dokumentárních cyklů.

V oblasti nalezneme také některá umělecká díla v podobě soch, které zde zůstaly ze sochařského symposia konaného v roce 1991. Jedná se například o sochu sedícího muže, který hledí do dálky v lipové aleji u Lemberka, nebo menhiry vyskládané do kruhu nacházející se rovněž poblíž Lemberka.

6. VÝSLEDKY

6.1 Rozdíly mezi jednotlivými krajinami

Tato kapitola má za úkol shrnout základní poznatky o krajinách, které jsou předmětem hodnocení rekreačního potenciálu.

V CHKO Lužické hory se nachází nejvyšší bod území (749 m n. m.) a v běžné krajině bez ochrany zase nejnižší (300 m n. m.). CHKO má reliéf plochých vrchovin a plochých hornatin, kdežto KPZ Lembersko má spíše plochý reliéf a běžná krajina bez ochrany má podobu zvlněné krajiny.

Z pohledu hydrologie se v CHKO nachází tři potoky (Železný, Kněžický a Heřmanický), běžnou krajinou a KPZ protéká potok Panenský. V CHKO se dále nachází 2 rybníky (Kněžický, U Mlýna), v KPZ pak 3 (Markvartický, Dvorní a Pivovarský), v běžné krajině pouze 1, a to Mlýnský.

Ve všech třech krajinách se vyskytuje evropsky významná lokalita. Regionální biocentra jsou pouze v CHKO a významný krajinný prvek zase jen v běžné krajině. Nejvíce turistických i cyklistických tras je v CHKO.

Každá z krajin je něčím výjimečná a zajímavá, ať už z pohledu kulturně-historických nebo přírodních pozoruhodností. Pro CHKO Lužické hory jsou jedinečné řopíky, lehká vojenská opevnění, typická pro pohraniční krajinu, kterou CHKO je. Další

zajímavostí jsou zříceniny několika hradů ležících na vrcholcích kopců a všudypřítomné bučiny. KPZ Lembersko je ojedinělá svým geniem loci, který je daný především odkazem života sv. Zdislavy. V této krajině tak lze nalézt mnoho drobných sakrálních staveb, jako jsou kapličky a kříže. KPZ je také plná výhledů a průhledů, které umožňují rozhled do okolní krajiny. Běžná krajina bez ochrany je zajímavá zase svými kulturně-historickými stavbami, proto je zde také vyhlášena městská památková zóna. V této krajině je rovněž vysoký výskyt drobných sakrálních památek, především pak božích muk.

V tabulce č. 7 jsou vypsány přírodní, kulturně-historické a percepční znaky a hodnoty krajin s různým režimem ochrany, které byly vyfotografovány (Příloha č. 5) a předkládány veřejnosti za účelem zjištění, zda jsou právě tyto znaky a hodnoty v různých režimech ochrany vnímány rozdílně.

Tabulka č. 7 - Znaky a hodnoty v krajinách s různým režimem ochrany

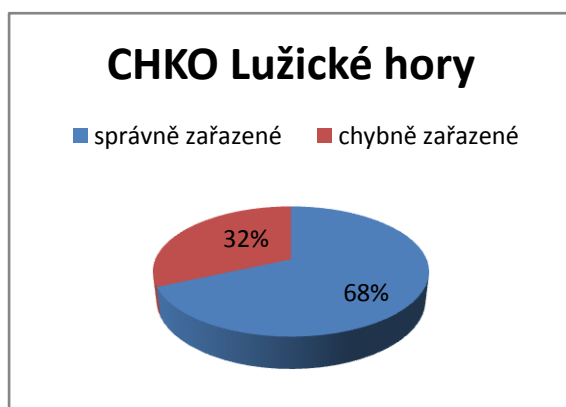
Znaky a hodnoty	přírodní	kulturně-historické	percepční
CHKO Lužické hory	1 PP U Rozmoklé žáby	4 Ruský hřbitov	7 vyhlídka na Lemberk z CHKO
	2 bučiny	5 zřícenina hradu Starý Falkenburk-Sokol	
	3 Hvozd- typická silueta	6 bunkr-řopík	
KPZ Lembersko	8 pískovcové skalní výchozy s Černým jezírkem	11 Lemberk	14 gloriety se Zdislavou
	9 jabloňový sad	12 Zdislavina studánka	15 vyhlídka z KPZ
	10 meandrující Panenský potok	13 kaplička s Markvartickým rybníkem	16 vyhlídka od sedící sochy na Sokol
Běžná krajina bez ochrany	17 mokřady u Nového Falkenburku	20 Bazilika minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy	23 čapí hnízdo-pozorování čápů
	18 pískovna	21 hradby města	24 výhled na Jezevčí vrch (vyhl.věž)
	19 alej z pyramidálních dubů - VKP	22 pomník v louce nad Valdovem	25 výhled na město z České Vsi

6.2 Vnímání znaků a hodnot krajiny veřejností

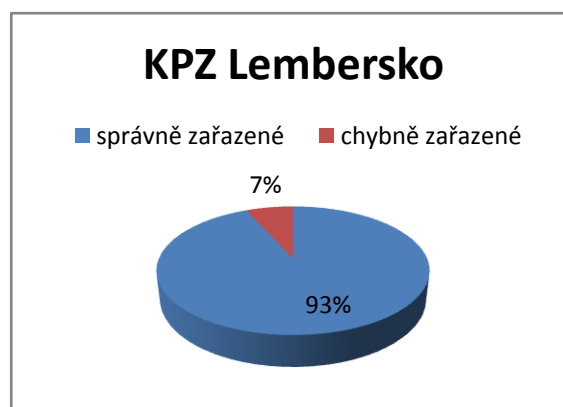
Tabulka č. 8 je výsledkem zařazování jednotlivých fotografií do příslušných typů krajín respondenty. Červeně jsou označeny chybně zařazené fotografie, tedy zařazené do jiného typu krajiny.

Tabulka č. 8 - Zařazování fotografií respondenty do krajín s různým režimem ochrany

p. č.		Číslo fotografií				Číslo fotografií				Číslo fotografií		
1	CHKO	3	6	24	KPZ	8	11	12	Běžná	1	2	6
2	CHKO	3	24	5	KPZ	8	9	12	Běžná	18	6	10
3	CHKO	3	4	5	KPZ	10	11	12	Běžná	18	19	25
4	CHKO	2	5	17	KPZ	8	11	12	Běžná	19	20	23
5	CHKO	1	3	10	KPZ	11	12	16	Běžná	20	24	25
6	CHKO	2	3	5	KPZ	8	10	11	Běžná	18	25	22
7	CHKO	4	23	17	KPZ	11	12	14	Běžná	6	18	25
8	CHKO	3	9	10	KPZ	11	16	22	Běžná	20	23	25
9	CHKO	2	3	6	KPZ	7	11	15	Běžná	23	24	25
10	CHKO	2	6	7	KPZ	8	9	21	Běžná	1	24	25
11	CHKO	15	3	23	KPZ	11	12	13	Běžná	/	/	/
12	CHKO	1	17	23	KPZ	11	12	14	Běžná	16	18	20
13	CHKO	4	17	19	KPZ	14	11	21	Běžná	6	7	18
14	CHKO	1	3	24	KPZ	7	8	11	Běžná	6	9	18
15	CHKO	1	2	6	KPZ	9	11	15	Běžná	17	18	20
16	CHKO	4	23	16	KPZ	10	7	11	Běžná	6	18	24
17	CHKO	6	2	3	KPZ	9	10	11	Běžná	18	23	24
18	CHKO	3	19	17	KPZ	11	8	9	Běžná	2	15	22
19	CHKO	1	3	4	KPZ	11	12	16	Běžná	17	20	25
20	CHKO	2	3	7	KPZ	11	14	12	Běžná	20	21	23

Graf č. 1 - Vnímání znaků a hodnot v CHKO

Graf č. 2 - Vnímání znaků a hodnot v KPZ

Graf č. 3 - Vnímání znaků a hodnot v běžné krajině bez ochrany

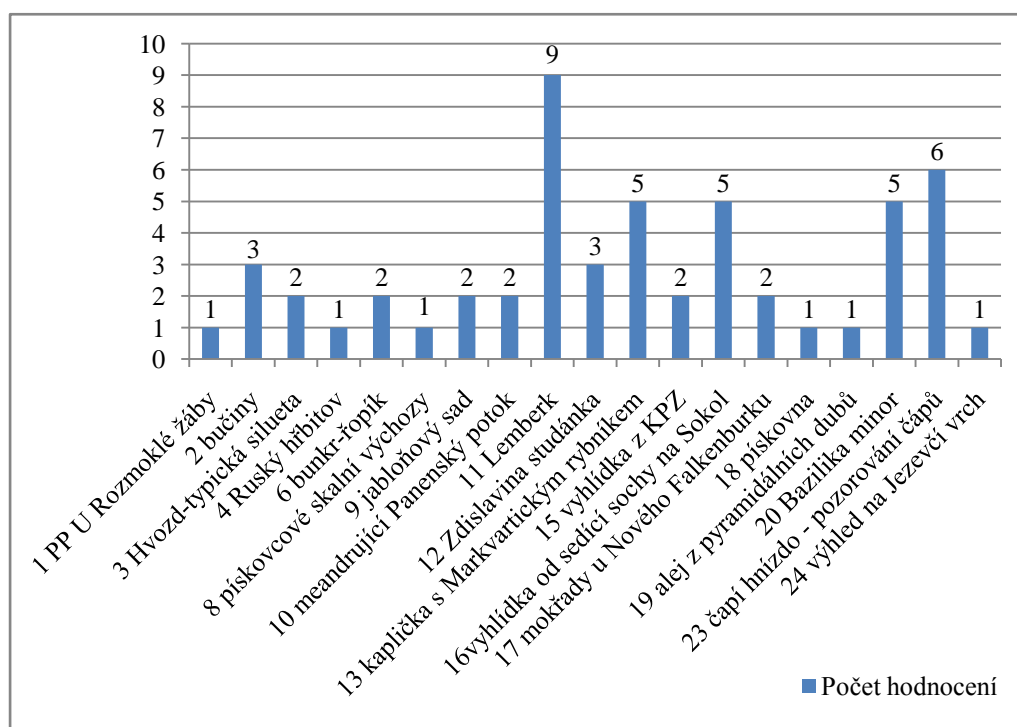
Nejvíce chybně byly identifikovány znaky a hodnoty CHKO Lužických hor (Graf č. 1), kdy lidé nevnímají rozdíly mezi hodnotami CHKO a hodnotami ostatních krajin. Nesprávně bylo zařazeno 32% fotografií, nejčastěji se jednalo o mokřady u Nového Falkenburku (Příloha č. 5-17), čapí hnízdo - pozorování čápů (Příloha č. 5-23) a výhled na Jezevčí vrch (Příloha č. 5-24). Lidé si myslí, že právě tyto hodnoty (znaky) jsou v nějakém režimu ochrany, ačkoliv se nachází v běžné krajině bez ochrany. Respondenti a pravděpodobně nejen oni nevnímají hranici CHKO, nevědí, co je pro ni typické a často se domnívají, že většina přírodně vypadajících míst je nějakým způsobem chráněna.

Obecným problémem u krajinných památkových zón je to, že jejich hranice jsou těžko rozpoznatelné, stejně tak tomu je i u této KPZ. Asi jen málokdo ví, kudy přesné hranice vedou. Navzdory tomu, na základě vyhodnocení, zda lidé vnímají rozdílně znaky a hodnoty v různých režimech ochrany krajiny viz (Tab. č. 8) vyšlo najevo, že relativně jasně jsou vnímány právě znaky a hodnoty krajinné památkové zóny Lembersko (Graf č. 2), kdy bylo chybně zařazeno pouze 7% scénérií. Je to dáno tím, že KPZ Lembersko je vyhledávanou a známou oblastí, znaky a hodnoty jsou velmi typické a často související s odkazem svaté Zdislavy.

Z pohledu vnímání znaků běžné krajiny bez ochrany, bylo chybně zařazeno 25% fotografií (Graf č. 3). Mylně byly zařazovány především řopíky (Příloha č. 5-6), které tvoří linii v CHKO, dále bučiny (Příloha č. 5-2), které jsou typické pro CHKO a PP v podobě mokřadu U Rozmoklé žáby (Příloha č. 5-1) ležící rovněž v CHKO, další chybně zařazené (Tab. č. 8). Na druhou stranu jasně byly do této běžné krajiny zařazeny pískovna (Příloha č. 5-18), výhled na město z České Vsi (Příloha č. 5-25) a Bazilika (Příloha č. 5-20), která leží přímo v centru města.

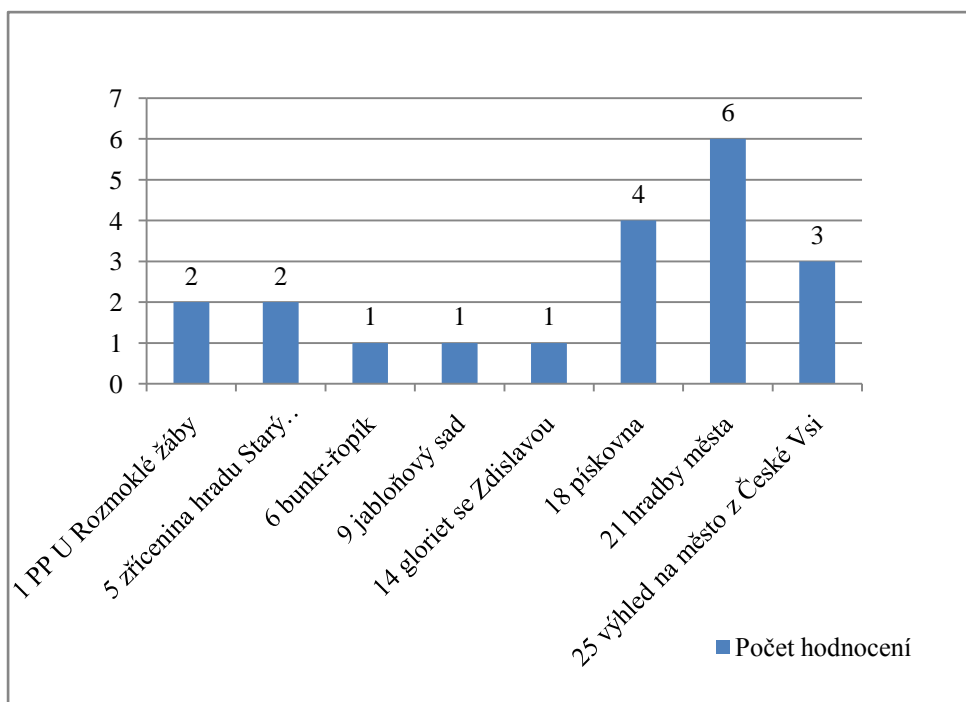
Každá scenérie vyvolává v člověku nějaké pocity, dle nich je poté přitažlivá nebo naopak není. Každý respondent uvedl tři nejpřitažlivější scenérie.

Nejlépe hodnocenou, tedy nejpřitažlivější scenérií (Graf č. 4) je po vyhodnocení dotazníků zámek Lemberk (Příloha č. 5-11), který vyvolává pocity klidu, svobody, inspirace a obdivu. Dále pak čapí hnízdo - pozorování čápů (Příloha č. 5-23) vyvolávající pocity volnosti, naděje a zrození. Kaplička s Markvartickým rybníkem (Příloha č. 5-13) vzbuzuje pocity klidu, radosti ze života a inspirace. Scenérie vyhlídky od sedící sochy na Sokol (Příloha č. 5-16) je hodnocena kladně díky pocitům energie, klidu, údivu a pocitu svobody, a konečně scenérie s Bazilikou (Příloha č. 5-20) navozuje pocity respektu, úcty a obdivu.

Graf č. 4 - Hodnocení oblíbenosti scenérií

Na druhou stranu nejhůře hodnocenou scénérii jsou hradby (Příloha č. 5-21), kterou takto určilo 6 respondentů (Graf č. 5), tato scénérie vyvolává pocit zchátralosti. Každý respondent uvedl jednu nejméně přitažlivou scénérii.

Graf č. 5 - Negativně hodnocené scénérie

6.3 Vyhodnocení rekreačního potenciálu modelového území

6.3.1 Chráněná krajinná oblast Lužické hory

Tabulka č. 9 - Hodnocení rekreačního potenciálu CHKO

Atraktivita CR	A	B	C	Nerozlišeno	
Přírodní pozoruhodnosti		20			
Hrady, tvrze, zříceniny			15+15+15		
Křesťanské sakrální památky			15		
Pietní památníky		20			
Zoologická zahrada, zoopark		35			
Golfové hřiště					35
Farma pro hipoturistiku					35
Jiné atraktivity cestovního ruchu		20+20			
Body	245				
Plochy a linie	A	B	C	D	E
Rekreační a turistická krajina typ II	200				
Areál dálniční dostupnosti typ II				30	
Přidaná hodnota: CHKO	100				
Body	330				
Body celkem	575				

Tabulka č. 9 znázorňuje jednotlivé atraktivity, plochy a linie cestovního ruchu, které se nacházejí v dané oblasti. Níže jsou uvedeny konkrétní příklady atraktivit, které jsou nebo by mohly být cílem návštěvy rekreatantů.

Z přírodních pozoruhodností se v CHKO nachází PP U Rozmoklé žáby (rašeliniště), které leží na hranici modelového území.

Do kategorie hrady, tvrze, zříceniny patří tři objekty, zřícenina hradu Starý Falkenburk nacházející se na Sokolu, zřícenina hrádku Zámecký vrch a zřícenina hradu Větrov na Loupežnickém vrchu.

Z křesťanských sakrálních památek leží v CHKO kostelík sv. Antonína v Heřmanicích. Do pietních památníků je poté zařazen Ruský hřbitov na Ladech.

Do atraktivit v této oblasti patří ještě minizoo, golfové hřiště a farma pro hipoturistiku nacházející se na ranči Malevil, který je celoročně hojně navštěvovaným místem, a to především díky rozmanité nabídce k trávení volného času.

Do jiných atraktivit cestovního ruchu je zařazeno koupaliště s autokempem ležící na okraji hranice CHKO, které je využíváno k letní rekreaci. Do této kategorie patří ještě rozhledna na hraničním vrcholu Hvozdu.

Z pohledu ploch a linií, patří toto území do rekreační a turistické krajiny typu II, nachází se zde areál dálniční dostupnosti typu II a dále má území ještě přidanou hodnotu za to, že se jedná o CHKO.

Atraktivity cestovního ruchu v CHKO Lužické hory činí 245 bodů a plochy a linie 330 bodů.

Celkový potenciál CHKO Lužické hory je 575 bodů, území má tedy středně velký potenciál se střední úrovní aktivit.

Chráněná krajinná oblast Lužické hory je velmi atraktivní pro cestovní ruch, ačkoliv jsou zde různá omezení a limity, viz kapitola 5.4.2 Ochranná pásma a ostatní limity území.

Území CHKO je dobře dostupné jak individuální automobilovou, tak hromadnou vlakovou i autobusovou dopravou.

Díky povaze reliéfu je možné v CHKO uskutečňovat mnoho aktivit cestovního ruchu. Mezi nejvýznamnější z nich patří pěší turistika, protože právě tato oblast je protkána kvalitní a hustou sítí značených turistických tras s několika naučnými stezkami a mnoha vyhlídkovými místy. Jsou zde pořádány také pochody a běhy, jedním z nich je např. „Pochod za kvetoucí měsíčnicí“.

Oblast je rovněž vhodná pro cykloturistiku, a to hlavně díky kvalitním lesním cestám a komunikacím. Územím vede přes Petrovice, Kněžice a Lvovou cyklotrasa č. 241, dále cyklotrasa č. 21 a č. 3060 vedoucí přes Heřmanice. Zajímavostí je závod horských kol Malevil cup, konaný právě v CHKO, a který byl zároveň mistrovstvím ČR a Evropy.

Díky výskytu mnoha vrcholů a pískovcových skal je v CHKO možné realizovat i horolezectví. Z pohledu zimních sportů je možné provozovat běžecké lyžování, které má menší negativní vliv na krajinu než sjezdové, na něž nejsou v této oblasti CHKO svahové podmínky. Z důvodu nevhodných podmínek nejsou provozovány ani vodní sporty. Mimo výše zmíněných možnosti jak využít volný čas, nabízí se v CHKO ještě geocaching, který se v posledních letech stal velice oblíbenou činností. Mezi vrcholy Sokol a Hvozd na tzv. Šestce se v lesích nachází skautská chata Seleška, která je využívána pro různé tábory.

6.3.2 Krajinná památková zóna Lembersko

Tabulka č. 10 - Hodnocení rekreačního potenciálu KPZ

Atraktivita CR	A	B	C		
Zámky	65	45			
Muzea, galerie			10		
Jiné atraktivitativy cestovního ruchu	50				
Body	170				
Plochy a linie	A	B	C	D	E
Rekreační a turistická krajina typ II	200				
Areál dálniční dostupnosti typ II				30	
Délka silnic I. třídy	100				
Délka železnic typ II	50				
Body	380				
Body celkem	550				

Tabulka č. 10 ukazuje jednotlivé atraktivitativy, plochy a linie cestovního ruchu, které se nacházejí v KPZ Lembersko, níže jsou rozepsány konkrétní příklady.

Ze skupiny zámky se v území nachází zámek Lemberk, který je národní kulturní památkou a také ještě Bredovský letohrádek, který spadá i do kategorie muzea, galerie, kde probíhají regionální výstavy.

Do jiných atraktivitativ cestovního ruchu je zařazena Zdislavina studánka s léčivou vodou, která je jedním z nejvyhledávanějších míst jak turisty, tak i místními.

Území KPZ patří do rekreační a turistické krajiny typu II, rovněž se zde nachází areál dálniční dostupnosti typu II a z linií silnice I. třídy a železnice typu II.

Atraktivita cestovního ruchu v KPZ Lembersko mají 170 bodů a plochy a linie 380 bodů.

Celkový potenciál KPZ Lembersko je 550 bodů. Celkový potenciál je stejně jako u CHKO středně velký se střední úrovní aktivit.

Stejně jako CHKO Lužické hory je turisticky atraktivní i KPZ Lembersko, a to především díky duchovní krajině spojené se životem sv. Zdislavy. V KPZ Lembersko se nachází kromě výše zmíněných zajímavostí, také mnoho dalších staveb, které stojí za zhlédnutí, ať už se jedná o stavby lidové architektury, technické objekty nebo drobné sakrální památky. Při návštěvě Lemberska by rekreatant neměl opomenout ani chráněnou lipovou alej, kde ještě v polovině 19. století byla křížová cesta, nebo tajemný kruh z menhirů nacházející se v lese nedaleko zámku Lemberk.

Jde o krajinu zejména s plochým reliéfem a se střídáním lesů, luk a rybníků. Území KPZ Lemberska je vhodné k cykloturistice díky svému reliéfu, prochází jím cyklotrasa č. 241 a cyklostezka sv. Zdislavy. Krajina je vhodná také pro pěší turistiku. Lemberskem prochází přeshraniční naučná stezka skřítko Javorníčka za Hochwaldským mužíčkem, která pokračuje přes CHKO Lužické hory až do německého Lückendorfu.

Mimo uvedené zajímavosti a aktivity je i v tomto území rozvíjen geocaching. Soustava rybníků by mohla být využita k vodní rekreaci v podobě rybolovu. Jiná vodní ani zimní rekreace není v území provozována kvůli nepříznivým podmínkám.

6.3.3 Běžná krajina bez ochrany

Tabulka č. 11 - Hodnocení rekreačního potenciálu běžné krajiny bez ochrany

Atraktivita CR	A	B	C	Nerozlišeno	
Historické městské soubory		30			
Křesťanské sakrální památky	60		15		
Historické podzemí				40	
Muzea, galerie			10		
Turistická informační centra				15	
Jiné atraktivita cestovního ruchu	50	20			
Body	240				
Plochy a linie	A	B	C	D	E
Rekreační a turistická krajina typ III	nehodnoceno				
Areál dálniční dostupnosti typ II			45		
Délka silnic I. třídy	100				
Délka železnic typ I	100				
Body	245				
Body celkem	485				

V tabulce č. 11 jsou zaznamenány jednotlivé atraktivity, plochy a linie cestovního ruchu běžné krajiny bez ochrany, níže jsou poté uvedeny konkrétní příklady.

V tomto území se nachází historické městské soubory v podobě městské památkové zóny, blíže viz kapitola 5.4.1.4 Městská památková zóna.

Do křesťanských sakrálních památek patří Bazilika minor svatého Vavřince a svaté Zdislavy, která je národní kulturní památkou a velice významným poutním místem. Dále sem patří kostelík na České Vsi.

Do kategorie historických podzemí jsou zařazeny katakomby nacházející se pod výše zmíněnou Bazilikou, kde jsou mimo jiné uloženy ostatky sv. Zdislavy. Jako místní galerie slouží Zámeček Pachtů z Rájova.

Jednou z atraktivit cestovního ruchu je také informační centrum, ležící v centru města hned vedle radnice.

Do jiných atraktivit cestovního ruchu je zařazena vyhlídková věž s možností pozorování čápů, kde byl v minulosti kostel Narození Panny Marie a posléze pivovar. Do této kategorie spadají revitalizované mokřady u zámku Nový Falkenburk, které se stávají novým cílem návštěvníků.

Území běžné krajiny bez ochrany spadá do rekreační a turistické krajiny typu III, nachází se zde areál dálniční dostupnosti typu II, dále silnice I. třídy a železnice typu I.

Atraktivity cestovního ruchu v běžné krajině bez ochrany činí 240 bodů a plochy a linie 245 bodů.

Celkový potenciál běžné krajiny bez ochrany je 485 bodů, tedy omezený potenciál s nízkou úrovní aktivit.

Tato běžná krajina bez ochrany je zajímavá především tím, že sem spadá centrum města Jablonného a nachází se zde mnoho dominant a kulturních památek. Krajina v této oblasti je mírně zvlněná s loukami, lesy a poli. Krajina je, stejně jako obě předešlé, vhodná k cykloturistice. Územím vede cyklotrasa č. 21 a č. 3045 a taktéž cyklostezka sv. Zdislavy. Pro zimní aktivity zde nejsou podmínky a pro vodní aktivity je zde Mlýnský rybník, kde je možný rybolov.

Celkový potenciál města Jablonného v Podještědí je po sečtení bodů všech tří typů krajin 1610 bodů, což znamená velmi rozsáhlý potenciál s velmi vysokou úrovní aktivit.

6.4 Management pro rozvoj rekreačního potenciálu

Cílem managementu je rozvoj rekreačního potenciálu jednotlivých krajín, bez toho aniž by byly překročeny limity území. Všechny tři krajiny mají za cíl zlepšit svoje služby a přilákat tím více návštěvníků. Management je však pro každou krajinu jiný, a to především s ohledem na různý režim ochrany. V CHKO a KPZ je navrhován rozvoj spíše stávajících atraktivit, kdežto v běžné krajině je rozvoj založen více na vytváření nových příležitostí a atraktivit k trávení volného času.

Při návrzích na zvýšení rekreačního potenciálu je brán zřetel na to, že některá zajímavá místa jsou nepřístupná z důvodu jejich špatného stavu, ale i přesto o ně rekreanti projevují zájem.

6.4.1 Management pro Chráněnou krajinnou oblast Lužické hory

Rekreační potenciál CHKO Lužické hory je na dobré úrovni, má středně velký potenciál. Jakékoliv změny musí být v souladu také s plánem péče o CHKO. Jednou z možností jak rozvinout rekreační potenciál CHKO je rekonstrukce areálu koupaliště s autokempem. Areál dlouhou dobu neprošel rekonstrukcí, společná zařízení a především samotné koupaliště nejsou v dobrém stavu. Častokrát se stává, že za jednu sezónu musí být voda vyměňována několikrát. Při přivalových deštích dochází ke splachům z polí do nádrží, jež jsou napojeny na samotný bazén. Větší propagace areálu by zcela jistě také pomohla zvýšit návštěvnost.

Další možností rozvoje rekreačního potenciálu je rovněž rekonstrukce koupaliště a chatkové osady, a to v Heřmanicích. Tento areál však již dlouhou dobu není funkční. Koupaliště leží v blízkosti jedné z částí golfového hřiště Malevil. Z pohledu územního plánu je kolem areálu bývalého koupaliště s chatkami navrhováno rozšíření ploch k rekreaci, je však otázkou, zda jsou tyto plochy myšleny pro rozvoj koupaliště nebo k rozšíření golfového hřiště. V rámci rozvoje rekreačního potenciálu by bylo vhodnější rekonstruovat a rozšířit na navržených plochách areál koupaliště, jelikož vodní rekreace v této oblasti chybí, případně ho propojit s areálem Ranče Malevil. Plán péče o CHKO se ke golfovým hřištím vyjadřuje tak, že mají být umístěny do okrajových částí.

Další možností rozvoje je přebudování zemědělských brownfields na rekreační zařízení. Konkrétním příkladem je budova bývalého kravína a teletniku nacházejícího se ve Lvové (objekt leží v místech, kde se překrývají území CHKO a KPZ). Plán péče

podporuje adaptace stávajících nevyužitých objektů k rekreaci, včetně průmyslových a zemědělských brownfields. (AOPK, 2015)

Ubytovací kapacity jsou v CHKO především v Heřmanicích, jedná se hlavně o chaty a chalupy, dále ranč Malevil a penzion Česká Hospoda. V Petrovicích je možnost ubytování v penzionu Cleopatra a ve Lvové v apartmánu Rozárka.

Územní plán doporučuje rozvoj CR a rekreace opírat o stávající areály Malevil, koupaliště a o bohatou historii města a jeho památky (Hron, 2004)

6.4.2 Management pro Krajinou památkovou zónu Lembersko

V této kapitole je uvedeno několik možností, jak rozvinout rekreační potenciál KPZ Lembersko. Jednou z nich je revitalizace bývalé raně barokní zahrady francouzského typu u Bredovského letohrádku. V současné době je zahrada ve zchátralém stavu, zachováno je základní terasovité členění a ohradní zeď. Částečně neporušené zůstaly některé sochy a kašny. Toto místo by mohlo sloužit pro konání výstav, koncertů a dalších aktivit. V části objektu by mohla být rovněž vytvořena bylinková zahrada, jako odkaz na bývalé zámecké zahradnictví.

V KPZ Lembersko se nachází soustava třech rybníků - Markvartický, Pivovarský a Dvorní. Pivovarský rybník leží přímo pod zámek Lemberk a je-li napuštěn, zámek se v něm nádherně zrcadlí. Nemálo lidí tento obraz zaujme, proto je účelné, aby byl rybník opět napuštěn. Dvorní rybník nacházející se přímo u železniční zastávky ve Lvové, by byl vhodnou vodní plochou pro rybolov. Vedle rybníka je nevyužívaná plocha po bývalém velkostatku Lemberk, která by mohla sloužit jako parkovací plocha ať už pro návštěvníky zámku, nebo právě pro účastníky rybolovu. Rybník není zásobárnou pitné vody, ani neslouží pro energetiku či dopravu.

Aby KPZ Lembersko zůstala malebnou duchovní krajinou, je nutné udržovat její porosty. Mnoho výhledů a průhledů je v současné době zarostlých a výhledy se uzavírají, návštěvník tak přichází o krásný rozhled do okolní krajiny.

V tomto území se nachází 2 ubytovací zařízení, a to pension Pfleger a restaurace a pension Lemberk, stravovací zařízení je zde kromě již zmíněného ještě Motorest Lvová.

Po rekonstrukci zámku Lemberk na svou obnovu čeká právě Bredovská zahrada. Je důležité, aby se nerozšiřovala zástavba a další fotovoltaické elektrárny v blízkosti hranice KPZ. Z pohledu ÚP plánu je plocha bývalého velkostatku Lemberk navržena jako plocha veřejné a komerční vybavenosti. (Hron, 2004)

6.4.3 Management pro běžnou krajinu bez ochrany

Z pohledu rozvoje rekreačního potenciálu běžné krajiny bez ochrany, která má nejnižší potenciál ze třech hodnocených krajin, je zde prostor pro jeho zlepšení. Centrum města je díky dochovaným historickým památkám hojně navštěvované, cílem by však mělo být zaujmout a dostat návštěvníky i do dalších částí této běžné krajiny.

Vedle Zámku Nový Falkenburk, kde leží již zmíněné mokřady, se nachází Mlýnský rybník, jehož potenciál by mohl být rozvinut například rybolovem. V minulosti se zde těžila rašelina pro místní lázně. V blízkosti rybníka se nachází také nově zrekonstruovaná vila, objevující se ve filmu Rodinné trampoty oficiála Třísky, ve kterém představovala Vilu Harmonii.

Jižní část území je tvořena převážně rozlehlými loukami, proto by tato oblast byla vhodná pro hipoturistiku či agroturistiku. I z pohledu toho, že se v Polích v současné době nachází Felden Ranch, kde je mimo jiné možnost jízdy na koních. V těchto místech by jezdecké tratě nekolidovaly s pěšími ani cyklistickými trasami. Co se týče agroturistiky, tak ta přináší možnosti prožití dovolené ve zdravém prostředí a zároveň ukázání místního způsobu života, tradic a kultur. Také pomáhá obnovovat vztah člověka k přírodě, na druhou stranu i agroturistika sebou přináší určitá negativa.

V běžné krajině bez ochrany se nachází dvě možnosti ubytování, a to restaurace a penzion Venezia a ubytovna TJ Tatran. Mimo již zmíněnou restauraci je možnost občerstvení v dalších třech zařízeních.

Územní plán města Jablonného v Podještědí počítá s rozšířením rekreační plochy právě u Mlýnského rybníka. Dále chce realizovat Zdislavinu stezku a přivést turistické a cykloturistické trasy do kontaktu s centrem města. (Hron, 2004)

7. DISKUSE

Jak již bylo několikrát zmíněno, modelové území bylo rozděleno na tři části, dle různého režimu ochrany, CHKO Lužické hory, KPZ Lembersko a běžná krajina bez ochrany, kdy bylo cílem zjistit, jaké rekreační potenciály tyto krajiny mají.

Pro tuto diplomovou práci byla zvolena dotazníková participativní metoda doplněná fotografiemi, s nimiž respondent pracuje a hodnotí je. Fotografie zobrazovaly přírodní, kulturně-historické a percepční znaky a hodnoty, které jsou charakteristické pro výše zmíněné krajiny.

Pro hodnocení rekreačního potenciálu byla použita Bínova metoda z roku 2010, která je primárně určena pro obce s rozšířenou působností, lze ji však aplikovat na jakékoliv území. Jde o metodu, která je založená na bodovém hodnocení jednotlivých kritérií, atraktivit, ploch a linií, jejichž součtem vznikne celkový potenciál. V této práci bylo pro plochy a linie počítáno s rozlohou daného území, nikoliv s rozlohou ORP.

Jak u participativní, tak u expertní metody byly hodnoceny všechny krajiny zvlášť. Participativní metoda měla za úkol zjistit, zda veřejnost vnímá rozdílně znaky a hodnoty v krajinách s různým režimem ochrany a také názory na atraktivitu těchto krajin. Na druhou stranu Bínova metoda měla za cíl zjistit, jaké jsou konkrétní atraktivity v územích a jaké jsou v nich možnosti k trávení volného času, výsledkem pak byl rekreační potenciál.

V CHKO Lužické hory se nachází mnoho atraktivit, ať už se jedná o zříceniny hradů, sakrální památky, koupaliště s autokempem nebo komplex resortu Malevil, který nabízí mnoho alternativ k trávení volného času. Významnými aktivitami v CHKO jsou pěší turistika a cykloturistika, a to díky kvalitním turistickým trasám a lesním cestám.

KPZ Lembersko nabízí rovněž mnoho zajímavých míst, které stojí za zhlédnutí, jde především o zámek Lemberk, Bredovský letohrádek, Zdislavina studánka s glorií, chráněná lipová alej a mnoho dalších. Krajina Lemberska je rovněž ideální pro pěší turistiku i cykloturistiku.

Ačkoliv je třetí oblastí běžná krajina bez ochrany, tak i zde je mnoho zajímavostí a možností jak trávit volný čas. Nachází se zde městská památková zóna s NKP Bazilikou minor, zámekem Pachtů z Rájova, morovým sloupem, s mokřady u Nového Falkenburku, nebo vyhlídkovou věží s možností pozorování čápů a mnoho dalších. Tato krajina je stejně jako obě předešlé vhodná k cykloturistice.

Český statistický úřad zkoumá počet návštěvníků, v roce 2015 město navštívilo 10 583 návštěvníků a od roku 2012 (8 050 osob) návštěvnost stále roste. V tomto roce bylo ve městě zastoupeno 404 lůžek hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu. (ČSÚ, 2015)

Zvýšení návštěvnosti je způsobeno pravděpodobně lepším marketingem, je zde snaha o zlepšení nabízených služeb návštěvníkům, ať už se jedná o ubytovací či restaurační kapacity. Novou službou jsou také komentované prohlídky města, které umožňují dozvědět se něco o historii města. Další příčinou zvýšení návštěvnosti může

být rozvoj cyklostezek ve městě, díky nimž je území propojeno s okolím a rekreant tak může navštívit více míst.

Tabulka č. 12 - Potenciál cestovního ruchu v obvodech ORP

(Bína, duben 2010, s. 11)

Obvod ORP	Potenciál cestovního ruchu v bodovém vyjádření		
	celkový	atraktivit	ploch a linií
<i>Liberecký kraj</i>			
Česká Lípa	1825	1265	560
Liberec	1910	1400	510

Tabulka č. 13 - Potenciál cestovního ruchu Jablonného v Podještědí

	Potenciál cestovního ruchu v bodovém vyjádření		
	celkový	atraktivit	ploch a linií
CHKO Lužické hory	575	245	330
KPZ Lembersko	550	170	380
Běžná krajina bez ochrany	485	240	245
Jablonné v Podještědí	1610	655	955

Tabulka č. 13 ukazuje dílčí i celkové potenciály cestovního ruchu výše zmíněných krajin. Zde je zřejmé, že největší potenciál má CHKO a nejmenší běžná krajina bez ochrany. Celkový potenciál cestovního ruchu Jablonného je 1610 bodů, což je velmi rozsáhlý potenciál.

Tabulka č. 12 zobrazuje potenciály cestovního ruchu ORP Česká Lípa (Příloha č. 13) a Liberec (Příloha č. 14), mezi nimiž leží právě Jablonné, jehož potenciál ukazuje tabulka č. 13. Zde je patrné, že obě ORP mají vyšší celkový potenciál než město Jablonné. Avšak je také zřejmé, že v plochách a liniích má bodovou převahu Jablonné. To, že Jablonné nezaostává v celkovém potenciálu o velký počet bodů, je způsobeno tím, že při hodnocení bylo město rozděleno na tři krajiny s různým režimem ochrany a pro ty byl vyhodnocen rekreační potenciál zvlášť, jednalo se tak o malá území oproti velkým obvodům ORP. V Bínově hodnocení je zachyceno sedm atraktivit cestovního ruchu Jablonného (Příloha č. 14), které jsou shodné s hodnocenými atraktivitami v této práci. Oproti Bínově hodnocení jsou v této práci podrobněji zachyceny další jednotlivé atraktivity, kterých je daných v krajinách mnohem více (Tab. č. 9, 10, 11). V menších územích se rozprostírá větší poměr určitých ploch, jde především o rekreační a turistické oblasti, které se obvykle rozkládají na většině území. V hodnocení

rekreačního potenciálu nebyly počítány žádné minusové body například za urbanizovaný prostor.

Z pohledu navrhovaných úprav ke zlepšení rekreačního potenciálu je jistou překážkou soulad s plánem péče o CHKO a také limity určené ÚP. Mezi hlavní překážky realizovatelnosti úprav však patří finance.

Hodnoty a znaky charakteristické pro dané krajiny jsou důležité jak z hlediska práce s veřejností, tak pro hodnocení potenciálu krajiny i pro následný management. Evropská úmluva o krajině vybízí k identifikaci krajinných hodnot a k vytvoření nástrojů na jejich ochranu a plánování. Podle Úmluvy je také velice důležité zvyšovat povědomí lidí právě o hodnotách krajin a jejich změnách.

Možnosti, jak zlepšit rekreační potenciál v CHKO jsou následující: rekonstrukce koupaliště a autokempu v Jablonném a v Heřmanicích. Prioritní by mělo být koupaliště v Jablonném, kde se pohybuje větší počet rekreantů, a kde nebude zapotřebí celková rekonstrukce, tudíž bude stačit i menší finanční obnos než na rekonstrukci koupaliště v Heřmanicích. Rekonstrukcí by měl projít především samotný bazén, tím by se mohla částečně vyřešit kvalita vody. Rekonstrukce koupaliště a chatkové osady v Heřmanicích se s největší pravděpodobností nikdy neuskuteční, tyto plochy i s přilehlými, které jsou v ÚP navrženy jako nové plochy rekreace, budou spíše sloužit pro rozvoj golfového areálu resortu Malevil, jež si postupně podmaňuje velkou část území Heřmanic.

Plán péče podporuje rekonstrukci, nebo přebudování zemědělských a průmyslových brownfields. Tato informace je velmi pozitivní, dají se tím tak vytvořit nová rekreační zařízení bez toho aniž by došlo k dalšímu úbytku volné krajiny a zároveň se území zbaví nevzhledných objektů. Na druhou stranu územní plán města stále počítá se zemědělskými brownfields jako s plochami zemědělské výroby. Je však otázkou, zda je to ta správná cesta, protože zemědělství v této oblasti není nijak významné a stavby jsou nevyužité a chátrají.

I v KPZ je několik možností jak zlepšit rekreační potenciál, například udržování výhledů a průhledů by neměl být ani technický ani finanční problém, otázkou ovšem zůstává, proč se tak neděje. S výhledy souvisí problém fotovoltaických elektráren, protože právě ony narušují pohled do krajiny z KPZ, ÚP plán města však jejich rozšíření až k hranici této zóny podporuje. Další možností je rekonstrukce Bredovské zahrady, ačkoliv snaha o její obnovu byla už několikrát, doposud se neuskutečnila a je tak v nedohlednu již několik let. Hlavním problémem je pravděpodobně nedostatek

financí, zahrada je ve vlastnictví NPÚ. Co se týče napuštění Pivovarského rybníka z důvodu obnovy zrcadlení zámku ve vodní hladině, tak zde je problémem soukromé vlastnictví rybníka.

I přestože do běžné krajiny spadá samotné centrum města s historickými památkami, bylo by jistě efektivní rozvinout rekreační potenciál i mimo centrum. Nabízí se možnost agroturistiky a hipoturistiky, k čemuž by mohly posloužit rozsáhlé travnaté porosty a současné zemědělské stavby na České Vsi a v Polích. Nedochozelo by tak k novým výstavbám ve volné krajině a současně by byla nabídka rekreačních aktivit rozšířena.

Opodstatněnost návrhů byla ověřena tak, že byly připočítány body za případné nové atraktivity vzniklé provedením návrhů. V CHKO a KPZ by se rekreační potenciál zvýšil na 615 a 590 bodů a zůstal by u obou středně velký, naopak rekreační potenciál běžné krajiny by se zvýšil na 575 bodů a z omezeného potenciálu by se dostal na středně velký. Celkový potenciál města Jablonného by tak vzrostl na 1780 bodů a přiblížil by se rekreačním potenciálům ORP.

8. ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala problematikou rekreačního potenciálu a jeho hodnocením. Cílem bylo vyhodnotit rekreační potenciál třech krajin s různým režimem ochrany a následně doporučit vhodný management k rozvoji jejich potenciálu bez toho aniž by byly překročeny limity území.

Rekreační potenciály CHKO Lužické hory a KPZ Lembersko vyšly jako středně velké potenciály, běžná krajina bez ochrany má pak potenciál omezený. Celkový potenciál města je pak velmi rozsáhlý s vysokou úrovní aktivit, může tak vcelku dobře konkurovat okolním městům.

Navržený management byl konfrontován s plánem péče o CHKO a územním plánem města. Ke srovnání s evidenčním listem KPZ Lemberska nedošlo, protože pro tuto KPZ nebyl zpracován, tuto informaci potvrdil pan Ing. Martin Weber, hlavní řešitel projektu Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu prostřednictvím institutu krajinných památkových zón.

Dále bylo cílem pomocí dotazníkové participativní metody zjistit, zda veřejnost vnímá rozdílně znaky a hodnoty právě v těchto krajinách. Respondentům byly předkládány fotografie s typickými znaky a hodnotami jednotlivých krajin. Nejjasněji

respondenti vnímají znaky a hodnoty KPZ Lembersko, které jsou velmi často spjaty se životem sv. Zdislavy. Naopak nejméně vnímají rozdíly v CHKO Lužické hory. Z pohledu atraktivity krajiny na rekreanty nejlépe působí scenérie krajinné památkové zóny a běžné krajiny bez ochrany.

Při rozvoji rekreačního potenciálu hodnotných území, ať už se jedná o CHKO, KPZ, NPR nebo třeba PP, je nutné dodržovat určitá pravidla. Využívání těchto území je často dáno plánem péče o CHKO, evidenčním listem nebo zákonem č. 114/1992 Sb. Tento zákon zakazuje v CHKO i NPR táboření, umístování a povolování nových staveb, v NPR je dále zakázáno provozování horolezectví a létání na padácích. Plán péče poté blíže specifikuje různá další omezení, např. zákaz motorových sportů. V KPZ je taktéž zakázáno umísťovat i povolovat nové stavby. Je důležité, aby byly pravidla a limity dodržovány, jinak by mohlo dojít k nevratnému poškození území a krajiny.

Rekreace a turistika jsou i z pohledu ekonomického velmi perspektivní, mohou rovněž zajišťovat zaměstnanost místních obyvatel. Strategii rozvoje rekreace a turistiky je vhodné zpracovat do rozvojových strategií krajů a obcí.

9. SOUHRN, RESUME

Diplomová práce se zabývá hodnocením rekreačního potenciálu města Jablonného v Podještědí. Území je rozděleno na tři krajiny s různým režimem ochrany, chráněnou krajinnou oblast Lužické hory, krajinnou památkovou zónu Lembersko a běžnou krajinu bez ochrany.

V literární části jsou vysvětleny základní pojmy a shrnuty poznatky o rekreaci, rekreačním potenciálu, únosnosti krajiny a limitech rekreace.

V praktické části byly určeny přírodní, kulturně-historické a percepční znaky a hodnoty výše zmíněných krajin. Jedním z cílů bylo zjistit, zda veřejnost vnímá rozdílně právě tyto znaky a hodnoty. Dále je hodnocen rekreační potenciál krajin s různým režimem ochrany, kdy nejvyšší potenciál má CHKO Lužické hory a nejnižší běžná krajina bez ochrany. Výstupem je mapa vyhodnocení rekreačního potenciálu. Po hodnocení je doporučen vhodný management k rozvoji jejich potenciálu bez překročení limitů území.

Klíčová slova: rekreace, hodnocení rekreačního potenciálu, Bína, CHKO Lužické hory, KPZ Lembersko

The Master's Diploma Thesis deals with the assessment of the recreational potential of the town of Jablonné v Podještědí. The area is divided into three types of landscape, each of which receives different protection treatment - Lužické hory Protected Landscape Area, Lembersko Landscape Conservation Area and an ordinary landscape without any protection.

The theoretical part explains basic terms as well as summarises the knowledge concerning the recreation industry, recreational potential and landscape capacity and limits.

The practical part defines natural, cultural-historical and perceptual features and values of the three mentioned types of landscape. One of the aims is to discover whether the public perceives these very features and values. Then the thesis assesses the recreational potential of the landscapes with different protection treatment. Lužické hory Protected Landscape Area has the highest recreational potential while an ordinary landscape without any protection features the lowest potential. The outcome is then a map concerning the recreational potential assessment. After the assessment

an appropriate management for ensuring potential development without exceeding the landscape limits is recommended.

Key words: recreation, recreational potential evaluation, Bína, Lužické hory Protected Landscape Area, Lembersko Landscape Conservation Area

10. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY. *Plán péče o CHKO Lužické hory na období 2015-2024*. 2015.

BÍNA, Jan. *Hodnocení potenciálu cestovního ruchu v obcích České republiky. Urbanismus a územní rozvoj*. Ročník V, číslo 1/2002. 2002.

CULEK, Martin. *Biogeografické členění České republiky*. Praha:Enigma, 1996. 347 s.

CULEK, Martin. *Biogeografické členění České republiky* [CD-ROM]. II. díl. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005. 589 s. ISBN 80-86064-82-4.

FLEGL, Václav. *ZPRAVODAJ Města Jablonné v Podještědí*. Jablonné v Podještědí: C-PRINT Cvikov, 1999a

FLEGL, Václav. *ZPRAVODAJ Města Jablonné v Podještědí*. Jablonné v Podještědí: C-PRINT Cvikov, 1999b

FLEGL, Václav. *ZPRAVODAJ Města Jablonné v Podještědí*. Jablonné v Podještědí: C-PRINT Cvikov, 1999c

FLEGL, Václav. *ZPRAVODAJ Města Jablonné v Podještědí*. Jablonné v Podještědí: C-PRINT Cvikov, 1999d

FLEGL, Václav. *ZPRAVODAJ Města Jablonné v Podještědí*. Jablonné v Podještědí: C-PRINT Cvikov, 1999e

FLEGL, Václav. *ZPRAVODAJ Města Jablonné v Podještědí*. Jablonné v Podještědí: C-PRINT Cvikov, 1999g

FLEKALOVÁ, Markéta. *Rekreační využití území*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 160 s. ISBN 978-80-7509-211-3.

GAVLOVSKÝ, Emil. *Teorie turismu*. Učební texty pro 1. ročník oboru Geovědní a montánní turismus. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2002. 30 s.

HODAŇ, Bohuslav a Tomáš DOHNAL. *Rekreologie*. 2. upravené a rozšířené vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 281 s. ISBN 978-80-244-2197-1.

HRON, Vladimír. *Územní plán obce Jablonné v Podještědí*. 2004, 26 s.

- JURČA, Jan. *Nauka o rekreaci*. 1. vyd. Brno: Vysoká škola zemědělská v Brně, 1983. 124 s.
- MEDKOVÁ, Lucie, Jan PEŠTA a Karel KUČA. Lembersko. In KUČA, Karel (ed.). *Krajinné památkové zóny České republiky*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 136-147 s. ISBN 978-80-7480-045-0.
- MEDKOVÁ, Lucie a Martin WEBER. *Identifikace a interpretace duchovního obsahu komponované krajiny na příkladu krajinné památkové zóny Lembersko*. *Acta Pruhonicensiana 108*. Průhonice: Výzkumný ústav okrasného zahradnictví, 2014. 53-61 s. ISSN 1805-921X.
- MÍCHAL, Igor a Václav PETŘÍČEK. *Péče o chráněná území: II. Lesní společenstva*. Praha: AOPK ČR, 1999. ISBN 80-86064-14-X.
- NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka. *Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky: textová část*. Praha: Academia, 1998. 341 s. ISBN 80-200-0687-7.
- PÁSKOVÁ Martina a Josef ZELENKA. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-239-0152-4.
- PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7435-006-1.
- POUROVÁ, Marie. *Agroturistika*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2002. 123 s. ISBN 80-213-0965-2.
- QUITT, Evžen. *Klimatické oblasti Československa*. Praha: Academia, 1971. 73 s.
- SALAŠOVÁ, Alena. *Krajinné plánování II.: vybraná témata krajinného plánování*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 103 s. ISBN 978-80-7509-243-4.
- SCHNEIDER, Jiří, Jitka FIALOVÁ a Ilja VYSKOT. *Krajinná rekreologie I*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008. 140 s. ISBN 978-80-7375-200-2.

SCHNEIDER, Jiří, Jitka FIALOVÁ a Ilja VYSKOT. *Krajinná rekreologie II*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2009. 132 s. ISBN 978-80-7375-357-3.

SUM, Antonín. *Rekreace v krajině. 1. díl - Základní vztahy*. 1. vyd. Praha: SZN, 1981. 152 s. Informační publ. Rady pro životní prostředí při vládě ČSR; roč. 11/1981. Čís. 2.

SVOBODOVÁ, Kamila. *CHKO Lužické hory: Preventivní hodnocení území CHKO z hlediska krajinného rázu dle §12 zák. č. 114/1992 Sb.* 2011.

TIKKANEN, Jukka a Arja MAUNUMÄKI. *CoPack Toolkit for training collaborative planning: Methods Manual*. Oulu University of Applied Sciences, 2012. Dostupné také z: <http://copack.oamk.fi/docs/methods/methods_manual.pdf>

VEPŘEK, Karel. Hodnocení potenciálu cestovního ruchu a jeho využití v územních plánech velkých územních celků. *Urbanismus a územní rozvoj*. Ročník V, číslo 3/2002. 2002.

ZELENKA, Josef. *Percepce krajiny a genius loci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 325 s. ISBN 978-80-7041-191-9.

ŽALUDA, Eduard. *Odůvodnění územního plánu Jablonné v Podještědí*. 2013. 64 s.

Internetové zdroje

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. *MapoMat: Ochrana přírody* [online]. 2012 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <<http://mapy.nature.cz/>>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. *MapoMat: Přírodní poměry* [online]. 2012 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <<http://mapy.nature.cz/>>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky: *Správa CHKO Lužické hory* [online]. 2017 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <<http://luzickehory.ochranaprirody.cz/>>

BÍNA, Jan. *Využití potenciálu cestovního ruchu v České republice*. Prosinec 2010. Výstup úkolu - závěrečná zpráva B9. [online]. 2010. <<http://www.uur.cz/default.asp?ID=3962>>

BÍNA, Jan. *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu v České republice*. Duben 2010. Výstup úkolu - závěrečná zpráva B10. [online]. 2010. <<http://www.uur.cz/default.asp?ID=3690>>

Česká geologická služba. *Mapové aplikace ČGS: Geologie* [online]. 2014 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://mapy.geology.cz/geocr_50/>

Česká geologická služba. *Mapové aplikace ČGS: Půdy* [online]. 2014 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <<http://mapy.geology.cz/pudy/>>

Český statistický úřad: *Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie* [online]. 2015 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=31742&pvo=CRU01&str=v133&c=v3~8__RP2015&u=v133__VUZEMI__43__561631>

Český statistický úřad: *Počet a věkové složení obyvatel* [online]. 2015 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&pvo=DEM02&str=v75&c=v3~3__RP2015&u=v75__VUZEMI__43__561631>

KÜHN, Jiří. Lužické hory: Města a obce. *Jablonné v Podještědí* [online]. 1997-2015 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <<http://www.luzicke-hory.cz/mista/index.php?pg=objabl>>

Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně. *Oldmaps: I. vojenské mapování* [online]. 2001-2014 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_3_III>

Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně. *Oldmaps: II. vojenské mapování* [online]. 2001-2014 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c019>

Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně. *Oldmaps: III. vojenské mapování* [online]. 2001-2014 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=3vm>

Ministerstvo životního prostředí. *Mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí: Evropská úmluva o krajině* [online]. 2008-2014 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva>

Národní památkový ústav: Památkově chráněná území [online]. 2016 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>>

Územně analytické podklady pro správní obvod obce s rozšířenou působností Liberec: Karta obce Jablonné v Podještědí [online]. 2008 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <<http://www.liberec.cz/UAP/>>

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí [online]. Federální shromáždění České a Slovenské Federativní republiky, 1992. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <<http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/%24%24OpenDominoDocument.xsp?documentId=5B17DD457274213EC12572F3002827DE&action=openDocument>>

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. [online]. České národní rady, 1992. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <<http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589e7dc0591c125654b004e91c1?OpenDocument>>

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Parlament ČR, 2012 [online]. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>>

11. SEZNAM PŘÍLOH

MAPOVÉ PŘÍLOHY

- P. 1 Kontext řešeného území
- P. 2 Mapa vyhodnocení rekreačního potenciálu
- P. 3 Mapa ochranných pásem a limitů

HODNOCENÍ REKREAČÍHO POTENCIÁLU

Příloha č. 4 - Dotazník (Zelenka, 2008, str. 27, úpravy Hofmanová, 2017)

Příloha č. 5 - Sada fotografií k určení znaků a hodnot v krajinách s různým režimem ochrany

MAPY, FOTODOKUMENTACE A PANORAMATA

Příloha č. 6 - Geologická mapa (Česká geologická služba, 2014)

Příloha č. 7 - Pedologická mapa (Česká geologická služba, 2014)

Příloha č. 8 - Hydrogeologická mapa (Česká geologická služba, 2014)

Příloha č. 9 - mapa I. vojenského mapování 1764-1768 (Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně, 2001-2014)

Příloha č. 10 - mapa II. vojenského mapování 1836-1852 (Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně, 2001-2014)

Příloha č. 11 - mapa III. vojenského mapování 1877-1880 (Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně, 2001-2014)

Příloha č. 12 - zonace CHKO Lužické hory

Příloha č. 13 - komponovaná krajina Lembersko (Medková, Weber, 2014)

Příloha č. 14 - Rekreační potenciál ORP Česká Lípa (Bína, duben 2010)

Příloha č. 15 - Rekreační potenciál ORP Liberec (Bína, duben 2010)

Příloha č. 16 - Bredovský letohrádek

Příloha č. 17 - lipová alej

Příloha č. 18 - lidové stavby s hrázděným patrem

Příloha č. 19 - Jarishův kříž

Příloha č. 20 - kaplička se sv. Zdislavou

Příloha č. 21 - zámeček Pachtů z Rájova

Příloha č. 22 - panoramatické pohledy, pohled na Sokol od sedící sochy, KPZ
Lembersko

Příloha č. 23 - panoramatické pohledy, pohled na město Jablonné z České Vsi

Příloha č. 24 - panoramatické pohledy, pohled na Mlýnský rybník z vyhlídkové věže,
západ

Příloha č. 25 - panoramatické pohledy, pohled na Jablonné z vyhlídkové věže, sever